

Hämeenlinnan kaupungin peruspalveluiden työntekijöiden kokemuksia väkivaltatyöstä

“Eli kun niistä ei puhuta, niin niitä ei voi huomata. Mutta kun niistä puhutaan, niistä rupee
huomaan.”

Venla Heikkilä & Jenni Kainulainen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Hämeenlinnan kaupungin peruspalveluiden työntekijöiden kokemuksia väkivaltatyöstä

“Eli kun niistä ei puhuta, niin niitä ei voi huomata. Mutta kun niistä puhutaan, niistä rupee huomaan.”

Venla Heikkilä & Jenni Kainulainen
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2021

Venla Heikkilä, Jenni Kainulainen

**Hämeenlinnan kaupungin peruspalveluiden työntekijöiden kokemuksia väkivaltatyöstä -
”Eli kun niistä ei puhuta, niin niitä ei voi huomata. Mutta kun niistä puhutaan, niistä
rupee huomaan.”**

Vuosi 2021 Sivumäärä 44

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Hämeenlinnan kaupungin perhe- ja peruspalveluiden työntekijöiden kokemuksia lähisuhdeväkivaltatyöstä. Opinnäytetyön avulla kartoitettiin, miten sosiaali- ja perhepalveluiden työntekijät kokevat väkivaltatyön tekemisen osana omaa perustyötään sekä millaista osaamista se edellyttää ja mitä haasteita siihen liittyy.

Hämeenlinnan kaupungissa on kehitetty toimintamallia, jonka avulla on pyritty vahvistamaan ja lisäämään työntekijöiden osaamista väkivaltatyöhön. Toimintamallin tarkoituksena on luoda nykyistä selkeämpi palveluketju väkivaltaa kokeneille asiakkaille. Tämän opinnäytetyön tuloksia voi hyödyntää Hämeenlinnan kaupungin, mutta myös muiden väkivaltatyötä tekevien organisaatioiden, väkivaltatyön kehittämisen apuna.

Opinnäytetyössä tarkasteltiin lähisuhdeväkivaltaa ilmiönä sen eri muodoista, lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista käsin. Teoreettinen viitekehys muodostui työntekijöiden valmiuksista väkivaltatyöhön, väkivallan tunnistamiseen ja puheeksiottoon asiakkaan kanssa sekä verkostoyhteistyöstä. Opinnäytetyössä on selvitetty myös aikaisemmin tehtyjä hankkeita väkivaltatyön osalta. Kyseessä on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua ja aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysilla. Opinnäytetyön tuloksista nousi keskeisimpänä esiin tärkeys ymmärtää, mitä lähisuhdeväkivalta on, ja miten moninaista se voi olla. Lisäksi esiin tuli puheeksi ottamiseen vaadittavia tekijöitä kuten vuorovaikutustaitoja että rohkeutta ottaa asia puheeksi, mutta myös kykyä ymmärtää asiakkaan kokonaistilanne. Olennaista oli myös verkostotyöskentelyn merkitys asiakkaan tukea ja palveluja järjestettäessä. Näihin kaikkiin asioihin koettiin tarvittavan syventävää lisäkoulutusta sekä yhteisten toimintamallien luomista. Aikaisemmat tutkimukset ovat myös tuoneet esiin samanlaisia tuloksia, mitä tässä tutkimuksessa nousi esiin.

Asiasanat: lähisuhdeväkivalta, puheeksiotto, tunnistaminen, verkostoyhteistyö

Venla Heikkilä, Jenni Kainulainen

Experiences of Hämeenlinna social service employees working with clients who have suffered from violence -” When they are not talked about, they cannot be noticed. But when we talk about them, we start to notice them.”

Year

2021

Pages

44

The purpose of the thesis was to find out about the experiences of the families and social service employees of the city of Hämeenlinna with regard to their work dealing with clients suffering intimate partner violence. The study was able to map how social service employees perceive doing such work as part of their daily work, what kind of skills it requires and what challenges it entails. Hämeenlinna has developed a service model that aims to strengthen and increase the skills of employees involved in such work. The purpose of the service model is to create a clearer service chain for clients who have experienced violence. The research results of this thesis can be utilized by Hämeenlinna city as an aid to the develop this work of dealing with clients who have suffered violence but also in other organizations engaged in similar work.

The thesis examined ; legislation, international agreements and the various forms of intimate violence. The theoretical framework was based on ; employees’ preparedness for dealing with individuals who had suffered from violence, identification of violence, intervention with the client and network cooperation. Previous projects on this work were also examined as part of the research which is of a qualitative type and the research method was a semi-structured thematic interview. The material was analyzed by data-driven content analysis. The importance of understanding what intimate violence is and how diverse it can be was one of the most important research findings. The results also revealed that interaction skills and courage were required factors in intervention with clients to understand the client’s overall situation. The importance of networking in arranging client support and services was also essential. With all of these issues there was a feeling of the need for further in-depth training and the creation of common approaches. Previous research has also revealed similar results to those highlighted in this thesis.

Keywords: intimate violence, intervention, identification, network cooperation

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Lähisuhdeväkivalta	7
2.1	Lähisuhdeväkivallan muotoja.....	8
2.2	Lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset.....	9
2.3	Lähisuhdeväkivaltatyön tueksi tehtyjä toimintamalleja.....	9
3	Työntekijöiden valmiudet väkivaltatyöhön	11
4	Väkivallan tunnistaminen ja puheeksiotto asiakkaan kanssa	14
5	Verkostoyhteistyö	16
6	Tutkimuksen toteutus	18
6.1	Tutkimuskysymys	19
6.2	Tutkimusaineisto ja aineiston keruu	19
6.3	Teemahaastattelu.....	20
6.4	Sisällönanalyysi	21
6.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	22
7	Tutkimuksen tulokset	24
7.1	Työntekijöiden valmiudet väkivaltatyöhön.....	24
7.2	Tunnistaminen ja puheeksiotto	25
7.3	Verkostoyhteistyö	28
7.4	Kehittämistoiveita väkivaltatyön toteuttamiseen	30
8	Johtopäätökset	32
9	Pohdinta	33
	Lähteet.....	37

1 Johdanto

Lähisuhdeväkivalta on Suomessa merkittävä ongelma, joka koskettaa kaikkia ihmisiä. Se aiheuttaa monenlaista kärsimystä niin väkivallan kohteiksi joutuneille kuin heidän läheisilleenkin (Niklander, Notko & Husso 2019). Suomessa lähisuhdeväkivaltaa kokee vuosittain noin 130 000 henkilöä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020). Nämä kaikki tapaukset eivät kuitenkaan tule viranomaisten tietoon, vaan tietoa esiintyvyydestä saadaan erilaisten väestökyselyjen avulla (October 2018, 5).

Lähisuhdeväkivalta on asia, mikä toistuu, ja yleensä myös pahenee ajan myötä. Se on tabu, josta on vaikea puhua ja jota voi olla myös vaikea ottaa puheeksi. Lähisuhdeväkivaltaa kokenut tai kokeva henkilö on erittäin haavoittuvassa asemassa, sillä väkivalta tapahtuu usein kotona tai ympäristössä, jonka pitäisi olla turvallinen paikka. Tekijä on henkilö, joka on läheinen uhrille, jolloin luottamuksellinen ja turvallinen suhde ei voi toteutua. Lähisuhdeväkivalta on yhteiskunnallinen ongelma, joten myös siihen puuttuminen ja tuen tarjoaminen on yhteiskunnallinen asia (Ahola & Ahola 2016, 6,54).

Keväällä 2020 uutisointiin paljon lähisuhdeväkivallan lisääntymisestä. Myös Kanta-Hämeen Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä huomattiin, että väkivaltaan liittyvät yhteydenotot lisääntyivät huomattavasti Covid-19-epidemian alkuvaiheessa. Samalla tuli ilmi, että asiakkaan siirtyessä sosiaali- ja kriisipäivystyksestä eteenpäin, ei ollut olemassa selkeää palveluketjua kaikille asiakkaille. Perheiden osalta, joissa on lapsia tai nuoria, palveluketju on olemassa silloin, kun puhutaan lastensuojeluilmoituksesta. Muissa tapauksissa ei ollut selkeitä toimintatapoja tai palveluketjua asian etenemisen suhteen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020) on määritellyt väkivaltatyön väkivallan ehkäisynä, vähentämisenä ja turvallisuuden edistämisenä. Tässä opinnäytetyössä väkivaltatyöllä tarkoitetaan lähisuhdeväkivallan parissa tehtävää työtä. Hämeenlinnan kaupungissa luotiin uusi toimintamalli, jossa väkivaltatyö tuodaan kiinteämmin osaksi sosiaali- ja perhepalveluita. Tarkoituksena on, että palveluissa tunnistettaisiin ja otettaisiin puheeksi lähisuhdeväkivalta aiempaa paremmin, sekä tarjottaisiin asiakkaille apua siihen. Toimintamallissa sosiaali- ja perhepalveluiden työntekijät tekevät kiinteää yhteistyötä väkivaltatyön sosiaalityöntekijän kanssa.

Koska tarkoituksena on, että toimintamallin myötä väkivaltatyö tulee vahvemmin osaksi perus- ja perhepalveluiden työntekijöiden työskentelyä, kiinnostuimme palveluissa työskentelevien työntekijöiden näkökulmasta. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille heidän ajatuksiaan ja selvittää heidän kokemuksiaan väkivaltatyöstä. Selvityksestä saadun tiedon avulla voidaan ottaa huomioon työntekijöiden näkökulmia toimintamallin

kehittämisessä. Selvitys tuo lisäksi esille työntekijöiden osaamista väkivaltatyöstä, mutta myös niitä tarpeita, mitä väkivaltatyön tekeminen vaatii.

Väkivaltatyöhön liittyen on ollut erilaisia hankkeita, joiden pohjalta on kehitetty erilaisia toimintamalleja ja työvälineitä. Vuonna 2018 sosiaali- ja terveysministeriö teetti selvityksen, jossa arviotiin käytäntöjä ja keinoja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseen ja ehkäisyyn sekä esitettiin toimintamalleja, joilla väkivaltatyö saataisiin paremmin osaksi rakenteita (Nipuli 2019). Lähisuhdeväkivaltatyöskentelyn ja väkivallan ehkäisyyn yhtenä edellytyksenä on toimintamallien pysyvyys (Niklander, Notko & Husso 2019).

Nietola (2011) on tutkinut työntekijöiden käsityksiä väkivaltatyöstä. Tutkimuksessaan väkivaltatyö asiantuntijayhteistyönä on haettu tietoa lähisuhdeväkivaltailmiön näyttäytymisestä työyhteisössä, auttamisprosessin rakentumisesta työyhteisössä sekä asiantuntijayhteistyön merkitystä auttamisprosessissa (Nietola, 2011). Väkivallan tunnistamisen ja puheeksioton vaikeus sekä tarve lisäkoulutukselle nousevat esille useista raporteista ja selvityksistä (Niklander, Notko & Husso 2019).

Opinnäytetyötämme varten haastattelimme Hämeenlinnan kaupungin työikäisten sosiaalipalveluiden, lapsiperheiden palveluntarpeen arvioinnin ja vammaispalveluiden työntekijöitä. Teimme yksilökohtaiset teemahaastattelut teamsissa ja analysoimme ne aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

2 Lähisuhdeväkivalta

”Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan niitä tapahtumia, joissa henkilö on väkivaltainen nykyistä tai entistä kumppaniaan, lastaan tai puolisonsa lasta, vanhempaansa, muuta lähisukulaistaan tai muuta läheistään kohtaan” (Laki turvakotipalveluista 1354/2014, 4 §). Lähisuhdeväkivallan sijaan voidaan puhua myös perheväkivallasta (Valtion sopimus 53/2015), jonka määrittely on yhtenevä lähisuhdeväkivallan kanssa. Kun on kyse puolison tai seurustelukumppanin aiheuttamasta väkivallasta, puhutaan parisuhdeväkivallasta. Lähisuhdeväkivaltaa voi esiintyä riippumatta ikäluokasta, yhteiskuntaluokasta, kulttuurista tai sukupuolesta ja se voi olla myös molempien tai kaikkien siihen kuuluvien aiheuttamaa (Siukola 2014). Se voi olla vain yksittäinen tapahtuma, mutta myös pitkäaikainen prosessi, jossa väkivallan muodot ja niiden ilmeneminen saattavat vaihdella paljonkin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007). Useimmiten lähisuhdeväkivalta muuttuu ajan kuluessa vakavammaksi (Siukola 2014).

Siukolan (2014) mukaan, lähisuhdeväkivallasta tekee rikoksena, väkivallanmuotona sekä kokemuksena erityisen se, että se usein tapahtuu uhrin kotona ja tekijänä on oma kumppani

tai perheen jäsen, jonka kanssa uhri jakaa jokapäiväistä elämäänsä. Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa usein uhrissa häpeän ja syyllisyyden tunnetta, eikä sitä välttämättä osata ymmärtää rikoksena, kuten esimerkiksi vieraan henkilön aiheuttamaa väkivaltaa. Uhrin ja tekijän välillä saattaa olla hyvinkin voimakas tunneside, jota varjostaa kontrollointi ja vallankäyttö suhteessa. Lähisuhdeväkivaltaa on vaikea tunnistaa, koska useimmat uhrit eivät halua ammattilaisille tai edes läheisilleen asiasta kertoa. (Siukola 2014.) Lähisuhdeväkivalta muodostaa useimmiten tietynlaisen alistussuhteen, jonka vuoksi uhri ei uskalla, halua tai kykene hakemaan apua tai kertomaan tilanteestaan kenellekään (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007).

Tilastokeskuksen perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilaston mukaan perhe- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa uhreja vuonna 2019 oli 10 600. Uhreista aikuisia oli 75 %, joista naisia oli 76,8 %. Alaikäisiä uhreja oli 24,6 %, ja jäljelle jäävän 0,3 prosentin iästä ei ollut tietoa. (Tilastokeskus 2020.) Kyseinen tilasto perustuu poliisille ilmoitettuihin rikoksiin, joten kaikki lähisuhdeväkivalta ei näissä tilastoissa näy. Erola (2020) toi pro gradussaan esille kokemuksen siitä, että lähisuhdeväkivallan yleisyyteen liittyviä tarkkoja tilastoja on ollut vaikea löytää. Saman huomioimme tätä opinnäytetyötä tehdessämme. Yhtä selkeää, eri lähisuhdeväkivallan muotoihin ja ihmisryhmiin liittyviä tilastoja ei löytynyt. Se on hyvin ymmärrettävää, sillä monet lähisuhdeväkivallan muodot ovat vaikeasti tunnistettavissa eikä suurimmasta osasta tehdä ilmoitusta.

2.1 Lähisuhdeväkivallan muotoja

Väkivaltaa lähisuhteissa määritellään eri tavoilla. Ihmiset eivät välttämättä tiedä ja tunnista läheisessä suhteessa ollessaan, missä menee raja hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän käyttäytymisen ja toiminnan kohdalla. Tästä syystä näitä väkivallan eri muotoja on tärkeä tuoda esille ihmisille. (Ahola & Ahola 2016, 54.)

Siukola (2014) on jakanut väkivallan kuuteen erimuotoon, joista suhteessa voi ilmentyä vain yhtä tai useampia ja ne voivat vaihdella keskenään rajustikin. Fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan lyömistä, potkimista, raapimista, repimistä, tukistamista, aseiden käyttöä tai uhkaamista fyysisellä väkivallalla. Psykkisestä väkivallasta on kyse silloin, kun uhria arvostellaan, alistetaan, kontrolloidaan, rajoitetaan sosiaalisia suhteita, nimitellään, halveksutaan, eristetään, tavaroita rikotaan, eläimiä vahingoitetaan tai uhkaillaan esimerkiksi itsemurhalla. Seksuaalinen väkivalta ilmenee raiskauksena, raiskauksen uhkaamisella tai yrittämisellä, seksiin painostamisena tai pakottamisena ja seksuaalisella halventamisella. Seksuaalista väkivaltaa on myös ehkäisyn käytön kieltäminen toisen tahtoa vastaan, pornografiaan tai aborttiin pakottaminen sekä henkilön seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rikkominen tai rajoittaminen. (Siukola 2014.)

Lähisuhdeväkivalta voi olla myös taloudellista, joka ilmenee uhrin itsenäisen talouden rajoittamisena, estämisenä taloudelliseen päätösten tekoon vaikuttaminen, toisen henkilön rahojenkäyttö vasten omistajan tahtoa tai uhkailu taloudellisella väkivallalla. Kaltoinkohtelu ja laiminlyönti on myös yksi lähisuhdeväkivallan muoto ja siitä on kyse, kun henkilö on riippuvainen hoidosta ja huolenpidosta ja hänet jätetään näitä ilman. Myös henkilön vahingoittaminen lääkkeillä, päihteillä tai kemikaaleilla on lähisuhdeväkivaltaa. Viimeisenä lähisuhdeväkivallan muotona Siukola (2014) on määritellyt kulttuurisen ja uskonnollisen väkivallan. Siihen kuuluu uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen tai uskontoon kohdistuvilla asioilla uhkailu ja siihen liittyvä kunniaväkivalta (Siukola 2014).

2.2 Lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset

Lähisuhdeväkivalta on sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan tilanne, johon on oikeus ja velvollisuus puuttua ja tilanteeseen on velvollisuus järjestää sosiaalipalveluja. Suomessa voidaan soveltaa useita eri lakeja lähisuhdeväkivaltatilanteissa ja uhrin suojelemiseksi. Rikoslaisissa (39/1889) ei ole erikseen kriminalisoituna lähisuhdeväkivaltaa, vaan se noudattaa samoja säännöksiä kuin muuhunkin väkivaltaan liittyvät rikokset. Esimerkiksi seksuaalirikos, pahoinpitely, vapautteen kohdistuvat rikokset sekä vahingonteko ovat sovellettavissa lähisuhdeväkivalta tapauksissa.

Lähisuhdeväkivaltatyötä tukevat myös erilaiset sopimukset, joihin Suomi on liittynyt, kuten Istanbulin sopimus ja Lanzaroten sopimus. Istanbulin sopimus tuli Suomessa voimaan vuonna 2015. Sopimuksen tarkoitus on ehkäistä ja torjua naisiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä perheväkivaltaa. Väkivallantekijöiden saaminen rikosoikeudelliseen vastuuseen, velvoitteet lähisuhdeväkivallan uhrin suojelemiseksi sekä ennaltaehkäisy painottuvat sopimuksessa erityisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.) Lanzaroten sopimuksen Suomi ratifioi vuonna 2011. Sopimus on Euroopan neuvoston yleissopimus, jonka tarkoituksena on suojella lapsia seksuaalisen riiston kohteeksi joutumiselta sekä seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Sopimuksen edellytyksenä on kriminalisoida lapsiin kohdistuvan seksuaalisen riiston sekä hyväksikäytön kaikki muodot sekä sitoutua ehkäiseviin toimintoihin, uhrien auttamiseen ja syyttämään rikoksista epäiltyjä. (Nettiturvakoti 2021.)

2.3 Lähisuhdeväkivaltatyön tueksi tehtyjä toimintamalleja

Lähisuhdeväkivallan ehkäisy kuuluu sekä kunnille että alueille. Järjestämisvastuu palveluista on siirtymässä soteuudistuksen myötä maakunnille, mutta lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen kuuluu sosiaali- ja terveystoimen lisäksi muillekin hallinnonaloille, kuten sivistystoimelle. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.) Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisia palveluja lähisuhdeväkivaltatilanteessa tarvitsevat niin uhri kuin tekijä, että lapset. Erilaisen avun ja

tukitoimien järjestämiseksi tarvitaan sekä koordinoitua että yhteistyötä eri toimijoiden, kuten sosiaali- ja terveystoimen, koulujen, varhaiskasvatuksen ja järjestöjen välillä. Työntekijöiden tulee tietää oman alueensa palveluverkosto, jotta he voivat ohjata asiakkaita niiden pariin. Lähisuhdeväkivallan vastaiseen työhön on kehitetty erilaisia toimintamalleja, joita maakunnat voivat hyödyntää omilla alueillaan järjestettävään toimintaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.)

Näitä toimintamalleja on kehitetty muun muassa erilaisten hankkeiden pohjalta, ja ne sisältävät niin yleisiä toimintamalleja kuin erityisryhmiä koskevia ohjeistuksia. Tunnista, turvaa ja toimi- julkaisu sisältää sosiaali- ja terveysministeriön suosituksia lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisystä paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. Suositusten tarkoituksena on tukea ja edistää perhe- ja lähisuhdeväkivaltatyötä. Yhtenä tavoitteena on mm. se, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta niin perus- kuin erikoissairaanhoidossa tunnistaa lähisuhdeväkivallan merkit, sekä osaa ottaa sen puheeksi ja ohjata tarvittavien palvelujen piiriin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008.)

Nostamalla opinnäytetyössämme esiin jo näitä kehiteltyjä toimintamalleja, toivomme antavamme näkökulmia ja ideoita myös uuden toimintamallin luomisessa mukana oleville toimijoille. Seuraavalla sivulla esittelemme muutaman toimintamallin ja hankkeen, joihin olemme opinnäytetyötä tehdessämme perehtynyt. Näitä kaikkia toimintamalleja ja hankkeita yhdistää se, että ne ovat tehty ammattilaisten tueksi lähisuhdeväkivaltatyöhön ja sitä kautta myös sivullisesti vaikuttamaan lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden asiakkaiden tueksi ja avuksi.

Juuri-hanke on vuosina 2013-2017 toteutettu Turvallisen vanhuuden puolesta -Suvanto ry:n, Oulun seudun Mäntykoti ry:n sekä Oulun ensi- ja turvakoti ry:n vanhus- ja väkivallanvastaisen työn yhdistämisen kehittämishanke. Hankkeen tarkoituksena oli juurruttaa vanhusten kaltoinkohtelun sekä lähisuhdeväkivallan vastainen työ arjen käytäntöihin. Lisäksi tarkoituksena oli saada tarpeeksi tietoa ja käytännön kokemuksia liittyen vanhus- ja väkivaltatyöhön. Hankkeen avulla haluttiin palvella ikääntyneitä ihmisiä, jotka ovat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa tai joutuneet kaltoinkohdeksi. Ikäihmisten palvelemisen lisäksi haluttiin tuottaa ja lisätä osaamista sekä toimintamalleja ammattilaisille ja organisaatioille, jotka liittyvät vanhus- ja väkivaltatyöhön. Tarkoituksena oli, että ikäihmiset, jotka ovat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa, saisivat tarvittavan tuen ja avun. Hanke on päättynyt vuonna 2018, mutta Juuri-hankkeen toiminta on silti jatkunut Suvanto ry:n vakituisena kehittämistoimintana. (Suvanto ry 2018.)

Juuri-hankkeen pohjalta on laadittu vuonna 2016 Vanhustyön turvaopas, jonka tarkoitus on tukea ammattilaisia vanhus- ja väkivaltatyössä. Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen on hyvin haastavaa niin ammattilaisille kuin uhriksi joutuneen läheisillekin. Lähisuhdeväkivallan uhri tai tekijäkään ei aina tunnista lähisuhdeväkivaltaa. Aihe on edelleen hyvin arka ja vaiettu niin

perheissä, kuin myös palveluiden piirissä. Kun lähisuhdeväkivaltaa tehnyt henkilö on läheinen tai mahdollisesti ikääntyneen ihmisen oma lapsi, on aiheesta erityisen vaikea puhua. Oman lapsen aiheuttama lähisuhdeväkivalta ja sen kautta tuleva turvattomuuden tunne on hyvin haavoittavaa, koska vanhemmilla on yleisesti ottaen tapana suojella lapsiaan, oli tilanne kuinka paha tahansa. Kun aikuinen lapsi tai lapsenlapsi on lähisuhdeväkivallan tekijänä, moraalinen järjestys kääntyy pääläelleen. Ikääntyneen ihmisen turvattomuuden tunne kasvaa, minäkuva heikkenee ja maailman katsomus vääristyy, jolloin syyllisyyden ja häpeän vuoksi asian puheeksi oton kynnyks kasvaa. (Suvanto ry 2018.)

Osana Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen- ohjelman yhteydessä tehtiin opas, jonka tarkoitus on lisätä tietoa vammaisiin naisiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta. Uskalla olla, uskalla puhua-oppaassa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013) on kerrottu, miten lähisuhdeväkivalta esiintyy ja ilmenee ja mistä siihen on mahdollista saada ja hakea apua. Oppaaseen on koottu tietoa eri piirteistä, jotka liittyvät vammaisiin naisiin ja väkivaltaan. Kirja on tehty vammaisille naisille, läheisille sekä ammattilaisille, jotka työskentelevät vammaisten kanssa ja kaikille muillekin ihmisille, lisäämään tietoa lähisuhdeväkivalta ilmiöstä. Oppaaseen on koottu tietoa yksilön oikeuksista ja rajoista, jotka vammaisten naisten tulisi tietää. Lisäksi siitä löytyy kokonaisvaltaisesti seksuaalikasvatukseen liittyvää tietoa, jonka avulla vammaisen naisen olisi mahdollista tunnistaa, mikäli hän joutuu seksuaalisen väkivallan uhriksi. Oppaassa on tietoa työ- ja kouluelämässä tulevien haasteiden varalle ja tietoa siitä, mistä kannattaa hakea apua, mikäli kohtaa epäkohtia tai väkivaltaa työ- tai kouluelämässä. Kaikki vammaiset eivät tiedä omia oikeuksiaan, joten oppaasta löytyy myös tietoa siitä, mitkä ovat vammaisen oikeudet hänen omassa kodissaan, missä hoito ja avustus tapahtuu. Oppaan kautta on haluttu myös lisätä tietoisuutta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta sekä seksuaalisesta väkivallasta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013.)

3 Työntekijöiden valmiudet väkivaltatyöhön

Vaikka fyysisen väkivallan merkkejä olisi selkeästi havaittavissa, lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen ei ole tarpeeksi valmiuksia. Lähisuhdeväkivaltaan liittyvät asenteet ja käsitykset ovat esteenä lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseen ja sitä kautta väkivalta sivuutetaan liian usein. Ammattilaisten valmiuksia puuttua ja ottaa vastuuta lähisuhdeväkivallan uhreista pitäisikin lisätä. Työntekijöiden sekä esimiesten valmiuksien lisäämisellä kouluttamisen kautta tilanne on mahdollista muuttaa. Tilanteen muuttaminen vaatii tietouden lisäämistä väkivallasta ilmiönä, väkivallan tunnistamisesta sekä lähisuhdeväkivallan uhrin kohtaamisesta. Myös palvelujärjestelmää ja palveluita tulee muuttaa ja kehittää. (Husso, Mänttari- van der Kuip, Mäntysaari & Kotiranta 2015.) Euroopan Unionin rahoittamassa IMPRODOVA-hankkeessa (IMPRODOVA 2020) haastateltiin kahdeksasta eri maasta ammattilaisia, jotka työskentelevät lähisuhdeväkivallan uhrien kanssa. Suomi oli yksi

tutkimukseen osallistuneista maista. Myös tässä tutkimuksessa nousi esille puutteita ammattilaisten koulutuksessa eri lähisuhde- ja perheväkivallan muodoista sekä tarve lisäkoulutukselle käytössä olevien riskinarviointi työkalujen käyttöön niissä maissa, joissa jokin riskinarviointityökalu oli käytössä. (October & Nipuli 2020.)

Nietola (2011) on lisensiaatin tutkimuksessaan tutkinut väkivaltatyötä asiantuntijayhteistyönä. Tutkimustuloksista tulee ilmi, että työyhteisön perustehtävällä on vaikutusta siihen, miten lähisuhdeväkivalta ilmiö tulee työyhteisössä esiin. Asiakas hakeutuu usein palveluun jonkin muun syyn takia, kuin lähisuhdeväkivallan ja tällöin sen tunnistaminen riippuu työntekijän osaamisesta ja toimintamalleista, joita työyhteisöllä on käytössä. Työyhteisön panostaessa lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen, toimintamallien käyttämiseen ja niiden kehittämiseen pystytään myös edesauttamaan auttamisprosessin toimivuutta. Työyhteisö tarvitsee selkeitä toimintamalleja- ja tapoja, jotka ohjaavat jokaisen työyhteisön jäsenen työtä. Mikäli työntekijä joutuu yksin puuttumaan lähisuhdeväkivalta ilmiöön ilman työyhteisön panostusta, ovat hänen valmiutensa rajalliset. (Nietola 2011.)

Joissain työyhteisöissä lainsäädäntö ohjaa vahvasti lähisuhdeväkivaltaan puuttumista muodostaen tietyt normit ja raamit työnteolle ja sen lähtökohdille. Organisaatiokulttuuriset tekijät ja työyhteisön toimiala puolestaan vaikuttavat paljon siihen, miten asiantuntijayhteistyöhön panostetaan kussakin työyhteisössä. Auttamisprosessin rakentumiseen vaikuttaa paljon työyhteisön perustehtävän luonne. Osassa työyhteisöjä lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen on hyvin pieni osa perustyötä. Haastetta lisää se, jos lähisuhdeväkivaltaan liittyvää ongelmaa katsotaan vain oman erityisalan lähtökohdista ja näkökulmista käsin. Sektoroitunut palvelujärjestelmä edesauttaa tätä haastetta. Tutkimuksessa tuli ilmi, se miten tärkeää on osata myöntää, kun oma osaaminen loppuu ja asiakas tarvitsee erityisasiantuntijan apua, jotta asiakas saisi parhaan mahdollisen avun. (Nietola 2011.)

Yhteenvetona Nietolan (2011) tutkimustuloksista voidaan päätellä, että mitä enemmän lähisuhdeväkivalta ilmiö tulee työyhteisössä esiin, sitä enemmän myös auttamisprosessin rakentumiseen sekä asiantuntijayhteistyöhön panostetaan. Lähisuhdeväkivalta ilmiön ollessa osana työyhteisön peruspalvelua, myös työntekijän rooli väkivaltatyön asiantuntijana korostuu. Työyhteisössä lähisuhdeväkivaltatyön kehittämismyönteisyys ja dialogisuus nousevat esiin ja asiantuntijayhteistyö koetaan välttämättömänä edellytyksenä työn onnistumiselle. Lähisuhdeväkivalta ilmiön ollessa osa moniongelmaista asiakasta, korostuu työssä asiakkaan kokonaisvaltainen auttaminen. Tällöin työyhteisön välinen dialogisuus sekä konsultaatioiden hyödyntäminen korostuvat asiantuntijayhteistyönä. Jos ilmiö nähdään osana muita ilmiöitä ja lähisuhdeväkivalta asiakkaat ovat pieni osa asiakkaista, työ on pitkälti asiakkaan eteenpäin ohjausta. Eteenpäin ohjaus edellyttää myös yhteistyötä asiantuntijoiden kesken. Ilmiön ollessa työyhteisössä etäinen ja kaukana työyhteisön perustehtävästä, korostuu epävarmuus

lähisuhdeväkivallan tunnistamiselle sekä myös omalle toimijuudelle suhteessa esiintyvään ilmiöön. Tällöin asiantuntijayhteistyö on etäistä ja sitä tehdään lähinnä oman työyhteisön kesken. Erytisasiantuntijat ovat etäällä ja tekevät omaa työtään työyhteisön ulkopuolella. (Nietola, 2011.)

Itä-Suomessa toteutettiin Väistö-hanke, joka oli osa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista kehittämisohjelmaa Kastetta. Hankkeen yhteydessä tehtiin arviointitutkimus vuosina 2014-2015, jonka tavoitteena oli kehittää väkivaltatyön käytännön toimintatapoja sekä vahvistaa väkivaltatyön osaamista, ongelmiin puuttumista ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyyttä. Hankkeessa oli keskeisessä roolissa kouluttaa alueen sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä muiden perheiden kanssa työtä tekevien hallintokuntien työntekijöitä sekä viranhaltijoita väkivaltatyöhön. Koulutuksen tarkoitus oli lisätä tietoa ja ammattitaitoa lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseen ja sen tunnistamiseen liittyen, sekä luoda yhtenäinen perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen, avuntarpeen arviointiin sekä palveluohjaukseen keskittyvä toimintamalli. (Husso ym. 2015.)

Suurin osa koulutukseen osallistuneista koki, että koulutuksen kautta he ovat oppineet ymmärtämään väkivaltaa ilmiönä, ja että heidän valmiutensa ohjata lähisuhdeväkivaltaa kohdanneet asiakas oikean palvelun piiriin on parantunut. Koulutuksen kautta ammattilaisten varmuus ja selkeys toimia asiakkaan ollessa vaarassa oli lisääntynyt ja moniammatillinen yhteistyö eri viranomaisten kanssa lähisuhdeväkivaltatapauksissa oli helpottunut. Osa vastaajista koki myös, että heidän tietämyksensä lähisuhdeväkivaltatyöhön liittyvästä lainsäädännöstä oli lisääntynyt. Lähes kaikki vastaajista kokivat koulutuksen lisänneen huomattavasti heidän valmiuksiaan erityisesti lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen, puheeksiottamiseen sekä avuntarpeen arviointiin. Suurin osa koulutukseen osallistujista koki, että valmiudet henkisen ja fyysisen väkivallan sekä kaltoinkohtelun tunnistamiseksi oli parantuneet koulutusten kautta. Lisäksi valmiudet arvioida tapahtuneen lähisuhdeväkivallan vakavuutta sekä työskennellä lähisuhdeväkivallan uhrien kanssa ovat parantuneet. Myös esimiehet kokivat lähisuhdeväkivaltakoulutukset alaisilleen hyödyllisinä. (Husso ym. 2015.)

Yhtenä koulutuksiin liittyvänä haasteena oli kuitenkin koulutusten pitkäkestoisuus. Työntekijöillä ei ole useinkaan resursseja osallistua pitkiin koulutuksiin, jotka ottavat aikaa työajasta. Näin ollen koulutuksiin usein osallistuu yksi tai muutama työyhteisön jäsen, eikä koulutuksen tarjoama osaaminen tällöin tavoita tarpeeksi montaa työntekijää. (Husso ym. 2015.) Lähisuhdeväkivaltaan liittyvä koulutus ei kuulu pakollisena sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle eikä siihen liittyviä valinnaisia opintojakaan välttämättä ole tarjolla. Osana ERPAS-projektia tuotettiin Luo luottamusta - Puutu väkivaltaan - verkkokoulutus, joka on suunnattu ammattilaisille. Tämä ilmainen verkkokoulutus tuo jokaiselle mahdollisuuden opiskella asiaa. Sen tarkoituksena on tuoda tietoa

lähisuhdeväkivallasta ilmiönä sekä toimintatavoista arkaluontoisissa ja vaikeissa tilanteissa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b).

Verkkokoulutus on suunniteltu erityisesti sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja poliiseille. Siitä voivat hyötyä kuitenkin myös esim. sivistystoimen alaisuudessa työskentelevät. Koulutuksessa käsitellään mm. lähisuhdeväkivallan vaikutuksia ja omaa suhtautumista lähisuhdeväkivaltaan, lainsäädäntöä sekä ihmisoikeussopimuksia, rikosprosessia, tiedonanto- ja ilmoitusvelvollisuutta, lähisuhdeväkivallan tunnistamista, kohtaamista ja siihen puuttumista sekä puuttumisen tueksi luotuja työvälineitä. Lisäksi siinä käsitellään moniammatillista yhteistyötä ja sen merkitystä lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa. (Niklander, Notko & Husso 2019.)

4 Väkivallan tunnistaminen ja puheeksiotto asiakkaan kanssa

Sosiaali- ja terveystalveluiden piiriin hakeutuu ihmisiä useista eri syistä. Synä voi olla esimerkiksi masentuneisuus, fyysiset vammat, ahdistuneisuus tai päihteidenkäyttö. Harva kuitenkaan hakeutuu palveluiden piiriin hakeakseen apua lähisuhdeväkivaltaan. Lähisuhdeväkivaltaan ei välttämättä halua, uskalleta tai osata hakea apua. Tästä syystä lähisuhdeväkivallasta tulisikin kysyä kaikilta asiakkailta, riippumatta syystä, miksi asiakas sosiaalipalveluiden piiriin on alun perin hakeutunut tai päätenyt. Mitä aikaisemmin asiaan puututaan ja asiakkaalle apua tarjotaan, sitä nopeammin asia myös etenee oikeaan suuntaan ja oikean avun piiriin. Lähisuhdeväkivallan puheeksiotto kaikkien asiakkaiden kanssa sosiaali- ja terveystalveluissa onkin edellytys nopean avun ja tuen saamiselle. (Siukola 2014.) Sillä myös välitettäisiin asiakkaalle viestiä siitä, että asiasta on lupa puhua ja apua on tarjolla. Puheeksi ottaminen tekee myös ilmiötä tunnetuksi ja madaltaa kynnyistä hakea apua tilanteen tullessa ajankohtaiseksi. (Nipuli 2020).

Haastetta tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen tuo se, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilla ei ole riittävästi osaamista lähisuhdeväkivallan suhteen (Niklander, Notko & Husso 2019), mutta myös se, että lähisuhdeväkivaltatyön juurruttaminen osaksi jokapäiväistä työskentelyä ei ole kaikilta osin onnistunut (Nipuli 2019). Siukola (2014) on luonut toimintamallin ammattilaisten avuksi lähisuhdeväkivallan tunnistamiseksi ja puheeksi ottamiseksi. Toimintamalli on kaksiosainen, jossa ensimmäisessä osassa on kerrottu, miten tunnistaa lähisuhdeväkivalta ja miten ottaa se puheeksi. Toisessa osassa käsitellään sitä, miten tulisi toimia lähisuhdeväkivaltaa ilmetessä. (Siukola 2014.)

Tunnistamisen ja puheeksioton perustana on luottamuksen ja läsnäolon osoittaminen asiakkaalle. Hyvä ja luottamuksellinen vuorovaikutus asiakkaan ja työntekijän välillä on tärkeää, kun kartoitetaan lähisuhdeväkivalta tilanteita. Lisäksi on tärkeää saada asiakas

motivoituneeksi muutokseen ja haluamaan muutosta. Kysymällä lähisuhdeväkivallasta kaikilta asiakkailta, pystytään välttämään asiakkaiden epätasa-arvoinen kohtaaminen ja väkivallan merkkien tulkitseminen. Asiakkaalle voidaan myös perustella kysymistä sillä, että lähisuhdeväkivalta on yleinen ilmiö, jonka vuoksi siitä kysytään rutiininomaisesti kaikilta asiakkailta. (Siukola 2014.)

Toimintamallin ensimmäisessä vaiheessa asiakkaalta kysytään suoraan ja kerrotaan, miksi kysytään. Luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin luomiseksi asiasta tulee kysyä asiakkaalta kahden kesken. Jos ympärillä on muita ihmisiä tai lähisuhdeväkivaltaa aiheuttava läheinen, turvallisuuden ja luottamuksen tunne katoaa ja keskustelu ei auta asiakasta, vaan voi pahimmassa tapauksessa pahentaa tilannetta. Asiakkaalle tulee tilanteessa kertoa, mihin hänen kertomiaan asioita ja tietoja käytetään. Työntekijän tulee lisäksi kertoa vaitiolovelvollisuudestaan, mutta myös siitä, että joissain tilanteissa työntekijä on velvoitettu ilmoittamaan asiasta eteenpäin (esimerkiksi lastensuojeluilmoitus). (Siukola 2014).

Työntekijä voi kertoa myös suoraan, miksi epäilee asiakkaan joutuneen lähisuhdeväkivallan uhriksi. On otettava huomioon, että kyseessä voi olla ensimmäinen kerta, kun asiakkaalta kysytään asiasta tai ensimmäinen kerta, kun hän siitä jollekin puhuu. Tilanne on tärkeää osata määritellä väkivallaksi sekä tehdä ymmärrettäväksi sen vakavuus. Riippumatta siitä, kertooko asiakas asiasta, hänelle tulee tarjota tietoa lähisuhdeväkivallasta. Tiedon antaminen ja palveluista kertominen auttaa asiakasta mahdollisesti myöhemmin palaamaan palveluihin tai jos hänen läheisensä esimerkiksi on lähisuhdeväkivallan uhri, on hänen mahdollista levittää tietoaan hänelle. Asiakkaan itse esiin tuomat aiheet ovat merkittäviä, ja antavat syitä esittää jatkokysymyksiä. On tärkeä murtaa uskomuksia kertomalla väkivallan olevan aina väärin eikä siihen koskaan ole mitään pätevää selitystä. On myös tärkeä tuoda esille, että väkivalta usein jatkuu ja toistuu, ellei siihen puututa. Asiakkaan omalle ajatustyölle tulee antaa aikaa, mutta asiaan on hyvä myös palata uudestaan. Kynnyksen tulee olla matala hakea apua uudelleen ja asiakkaan kanssa voi esimerkiksi sopia uuden tapaamisajan. (Siukola 2014.)

Ammattilaisen avuksi on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kanssa yhteistyössä kehitetty lähisuhdeväkivallan suodatint- ja kartoituslomake. Kehittämisen taustalla on kansainväliset, tieteellisesti testatut kartoitustyökalut. Lomake auttaa työntekijää oikeassa järjestyksessä ja tietyissä vaiheissa käymään tilannetta asiakkaan kanssa läpi sekä suunnittelemaan tarvittavat toimenpiteet. Lomake muodostuu neljästä eri osiosta; suodatinkysymykset (esitetään kaikille), kartoituskysymykset (yksityiskohtaisempi tilanteen kartoitus lähisuhdeväkivaltaa ilmetessä), arviointi (lähisuhdeväkivallan vaikutusten arviointi) ja toimenpiteet (tarvittavien toimenpiteiden kartoitus ja niiden aloittaminen. (Siukola 2014.)

Siukolan (2014) tekemän toimintamallin toisessa osassa käsitellään toimintatapoja lähisuhdeväkivallan ilmentyessä. Ensisijaisesti on tärkeä arvioida vaarallisuus sekä uhrin, että

mahdollisten lasten kannalta. Tarvittavia toimenpiteitä turvallisuuden näkökulmasta ei voi siirtää seuraavaan tapaamiskertaan, vaan ne pitää aloittaa välittömästi. Fyysisen väkivallan uhriksi joutunut tulee ohjata lääkärin vastaanotolle ja tarvittaessa neuvoa tekemään rikosilmoitus tapahtuneesta. Seurannasta ja mahdollisesta uudesta tapaamisesta ja yhteydenpidosta tulee sopia. Asiakkaan tarvitsemat palvelut ja avunpiirit vaihtelevat ja ovat yksilöllisiä. Niihin vaikuttaa myös se, keitä kaikkia tilanteeseen liittyy, ketkä muut tarvitsevat apua, millaista väkivaltaa he ovat kokeneet, milloin ja mikä on tilanne juuri nyt; voiko asiakas esimerkiksi mennä tällä hetkellä omaan kotiinsa. Suodatin- ja kartoituslomake on hyvä apu tässä vaiheessa tilannetta, kun suunnitellaan tarvittavia toimenpiteitä ja palveluita. Asiakkaan ei tule jäädä missään tilanteessa yksin tai ilman apua. (Siukola 2014.)

Akuutin lähisuhdeväkivallan tullessa ilmi MARAK-moniammatillinen riskinarviointi on keskeinen. Lähisuhdeväkivaltatyöhön kehitetty MARAK- menetelmä hyödyntää verkostoyhteistyötä osana menetelmää. MARAK-menetelmä on moniammatillinen ja systemaattinen riskinarviointiin ja parisuhdeväkivallan uhrin auttamiseen luotu menetelmä, jonka tarkoitus on yhdistää moniammatillinen ja alueellinen sekä viranomaisten ja kolmannen sektorin tekemä työ uhrin auttamiseksi. Menetelmä on tarkoitettu henkilöille, joilla riski parisuhdeväkivallan uhriksi joutumiselle on korkea. Suomessa näitä työryhmiä työskentelee jo kymmenellä paikkakunnilla. Mikäli riskinarviosta ilmenee, että uhrin riski parisuhdeväkivaltaa kohtaan on noussut, on työryhmän tarkoitus tehdä toimintasuunnitelma, jonka avulla uhria lähdetään auttamaan. Menetelmän tarkoituksena on saada uhrille mahdollisimman pian oikeanlaista apua. Ammattilaiset saavat menetelmän kautta uusia näkökulmia moniammatillisen väkivaltatyön tekemiseen ja pystyvät jakamaan ajatuksiaan moniammatillisen tiimin kanssa, jolloin he saavat varmistusta ja tukea myös omaan työhönsä. Lisäksi moniammatillisella yhteistyöllä pystytään säästämään aikaa ja vähentämään työn määrää päällekkäisen työn vähentymisen ja sujuvan yhteydenpidon avulla eri ammattilaisten kesken. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020.)

5 Verkostoyhteistyö

Sosiaali- ja terveysalalla verkostoyhteistyö on lähes välttämätöntä, jotta asiakkaan tilanne otettaisiin huomioon kokonaisvaltaisesti. Sosiaalialalla yhden työntekijän tekemä työ, päätös tai toimenpiteet ovat yhteydessä ja vaikuttavat lähes kaikissa tapauksissa jonkun toisen sosiaalialan työntekijän tekemään työhön. Tästä syystä moniammatillinen verkostoyhteistyö ammattilaisten välillä helpottaa kaikkien työntekijöiden työtä, jotka työskentelevät saman asiakkaan kanssa eri sosiaalialan kentillä. Kaikilla työntekijöillä, jotka osallistuvat verkostoyhteistyöhön tulee olla sama tavoite eli parhaimman mahdollisimman avun tarjoaminen asiakkaalle. Mikäli verkostoyhteistyö ja siihen liittyvät palaverit junnaavat paikoillaan eikä tuota haluttua tulosta tai tavoitetta, voi se aiheuttaa palaveriin osallistuvilla

ammattilaisilla turhautumista. Tarkoitushan olisi löytää yhteinen sävel ja päämäärä, jolla asiakkaan tilannetta ruvetaan viemään eteenpäin. (Seikula & Arnkil 2009, 11,33.)

Verkostoyhteistyössäkin voi ilmetä haasteita ja ongelmia. Seikula & Arnkil (2009, 33-34) ovat esittäneet neljä eri olettamusta ammattilaisten välisen verkostoyhteistyön problematiikasta. Ensimmäisenä haasteena esiin nousee asiakkaan ongelman määrittely sekä se, kuka on pätevin määrittelemään kyseistä ongelmaa. Saatetaan ajatella tärkeimpänä päämääränä asiakkaan ongelman ratkaisua, mutta samaan aikaan toisella tasolla esiintyy kiistaa ja vertailua siitä, kuka on pätevin ongelmaa määrittelemään. Verkostoyhteistyö perustuu pitkälti kommunikointiin ja ihmisten kommunikoidessa, heidän on lähes mahdotonta olla asemoimatta itseään suhteessa toisiin verkostoyhteistyöhön osallistuviin. Jokaisella verkostoyhteistyöhön osallistuvalla on oma perustehtävänsä ja he saattavat määritellä ja tarkastella asiaa sitä kautta. Kaikilla osallistujilla on oma roolinsa ja asemansa omassa työyhteisössään, mutta roolin ja aseman löytäminen moniammatillisessa verkostoyhteistyössä voi ollakin haastavaa. (Seikula & Arnkil 2009, 33-34.)

Toisena haasteena Seikula & Arnkil (2009, 34) näkevät sen, että verkosto lähtee määrittelemään helposti yhteistä ongelmaa. Yhteisen ongelman etsiminen verkoston kesken ei johda mihinkään, koska sellaista ei ole olemassa. Työntekijät saattavat nähdä asiakkaan ongelman eri tavalla ja ajatella asiaa erinäkökulmasta, mitä toinen työntekijä. Joku voi ajatella suurimpana ongelmana medikaalisen ongelman ja toinen taas sosiaalisen ongelman. Tärkeää olisikin kuunnella muiden mielipiteitä ja ymmärtää se, että jokainen verkostoyhteistyöhön osallistuva ajattelee ongelmaa eri näkökulmasta. Tämähän juuri on se vahvuus, jota verkostoyhteistyön avulla haetaan eli monipuolinen osaaminen. Kolmas haaste on verkoston sitoutuminen verkostoyhteistyöhön. Sitoutumista ja yhteistyöstä pidetään tärkeänä, mutta samaan aikaan kaikilla siihen osallistuvilla on omat kuormittavuutensa ja kiireensä. Tämä saattaa näkyä lämpimänä kannustuksena yhteistyötä kohtaan, mutta lopulta ruvetaankin välttelemään sitoutumista toimintaan. Lopulta voikin käydä niin, että yhteisestä asiakkaasta tuleekin ei kenenkään- asiakas ja saattaa tapahtua väliin putoaminen.

Viimeisenä kohtana on mainittu vuorovaikutusongelmat ja se, miten joskus ammattilaisten keskinäinen vuorovaikutus muistuttaa erikoisella tavalla niitä vuorovaikutushaasteita, joita ammattilaiset kohtaavat joskus asiakastyössään esimerkiksi perheiden kanssa. Asiakastapaamisissa vuorovaikutus voi olla haastavaa ja monimutkaista ja ei ole harvinaista, että tällainen vuorovaikutusilmiö siirtyy myös ammattilaisten välille. Puhutaan samaistumisprosessiin, jossa asiakkaan vuorovaikutuksesta nousseet tunteet tai ajatukset ilmenevät myös verkostoyhteistyössä. Samaistumisen avulla pystytään ymmärtämään asiakasta ja hänen tilannettaan paremmin ja näin ollen myös hahmottamaan oikeanlaisen avun tai palvelun tarve (Seikula & Arnkil 2009,34-44).

Onnistuneen verkostoyhteistyön avulla työntekijän on mahdollista jakaa ajatuksiaan muiden työntekijöiden kanssa ja näin ollen saada asioihin uusia näkökulmia. (Seikkula & Arnkil, 2009,34-44.) Verkostoyhteistyötä hyödyntämällä työn kuormittavuus ja työmäärä vähenee, työntekijät saavat toisiltaan uudenlaisia näkemyksiä moniammatillisesta työskentelystä ja asiakas saa kokonaisvaltaista sekä asiantuntevaa apua ja palvelua. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020.) Ammatillaiset, asiakkaat tai asiakkaan lähipiiri ovat kaikki sosiaalisissa suhteissa eläviä ihmisiä, joita ei pitäisi verkostoyhteistyötä tehdessä ajatella irrallisina toimijoina tai henkilöinä. Verkostoyhteistyössä olisikin tärkeää huomioida ja kartoittaa, ketkä kaikki ovat verkostoyhteistyöhön liittyviä henkilöitä, jotka tulisi ottaa huomioon työskentelyssä. (Seikula & Arnkil 2009, 34-44.)

Seikula & Arnkil (2009, 34-44) painottavat vahvasti asiakkaan, asiakkaan lähipiirin sekä moniammatillisen tiimin kesken tehtävää verkostoyhteistyötä. Tällainen verkostotyö lisääntyy jatkuvasti ja moni ammattilainen ajattelee asiakkaan ottamisen mukaan ammattilaisten kesken käytävään verkostotyöhön olevan eettisesti lähes välttämätöntä. Verkostoyhteistyöltä on lähes mahdotonta välttyä ja jokainen ihminen on useasti elämänsä aikana tekemässä verkostoyhteistyötä, vaikka ei sitä ehkä huomaisikaan. (Seikula & Arnkil, 2009, 34-44.) Tässä opinnäytetyössä tutkimme työntekijöiden välistä verkostotyötä, joten emme paneudu sen enempää asiakkaan ja työntekijöiden väliseen verkostoyhteistyöhön, vaikka tiedostamme sen tärkeyden ja eettisen näkökulman.

6 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, ja se toteutettiin Hämeenlinnan perhe- ja sosiaalipalveluissa. Opinnäytetyössä haastateltiin perhe- ja sosiaalipalveluissa työskenteleviä henkilöitä, jotka ovat jollain tavalla mukana lähisuhdeväkivaltatyössä.

Haimme tutkimuslupaa Hämeenlinnan kaupungilta, ja ehtona opinnäytetyöllemme oli osallistujien vapaaehtoisuus sekä suostumus osallistumisesta. Laadimme sähköpostin, jossa kerroimme opinnäytetyöstämme sekä liitimme siihen tiedotteen (Liite 1) sekä suostumus- ja tietosuojalomakkeen (Liite 2). Lähetimme sähköpostin eri palveluiden esimiehille, ja pyysimme heitä toimittamaan sen eteenpäin työntekijöilleen. Haastatteluun osallistujat antoivat suostumuksensa osallistumisestaan vastaamalla sähköpostiimme myöntävästi.

Laadullisen tutkimuksen tutkimusaineiston kokoa määrittää aineiston laatu eikä määrä, sillä aineisto tavoitteena on toimia välineenä ymmärtää tutkittavaa asiaa (Vilka 2015, luku 5). Opinnäytetyön tekemiseen käytettävä aikaresurssi huomioon ottaen päätimme jo etukäteen, että haastateltavien lukumäärä on enintään kaksi henkilöä kutakin palvelua kohden. Haastateltavien lukumäärän vaikutti tietenkin myös työntekijöiden halu osallistua

haastatteluun. Saimme haastateltavaksi kuusi eri työntekijää, jotka olivat työikäisten palveluista, vammaispalvelusta sekä lapsiperheiden palveluntarpeen arvioinnista.

6.1 Tutkimuskysymys

Vilka (2015) selittää tutkimuksen perustaa siten, että tutkimusongelma määritellään täsmällisesti tiettyyn asiaan, josta johdetaan tutkimusongelma. Tutkimusongelma muodostaa pääkysymyksen (Vilka 2015, luku 3), joka meidän opinnäytetyössämme on ” Miten sosiaali- ja perhepalveluiden työntekijät ovat kokeneet väkivaltatyön tekemisen osana omaa perustyötään? ”. Pääkysymyksestä johdetaan tutkimuskysymyksiä, eli alakysymyksiä (Vilka 2015, luku 3), joita meidän tutkimuksessamme ovat ”Minkälaista osaamista se edellyttää? ” ja ” Mitä haasteita työskentelyyn liittyy? ”. Kysymysten tarkoituksena on ratkaista ongelma tai tehtävä, johon tutkimuksella etsitään vastausta (Vilka 2015, luku 3). Tavoitteenamme oli selvittää työntekijöiden ajatuksia väkivaltatyöstä sosiaali- ja perhepalveluissa. Näkökulmaksi muodostui työntekijöiden kokemus lähisuhdeväkivaltatyöstä heidän omassa perustyössään, joka ei ensisijaisesti ole lähisuhdeväkivaltatyöskentelyä. Selvitimme näiden kysymysten avulla heidän osaamistaan sekä lisäkoulutuksen tarvetta ammatilliselle osaamiselle heidän kohdatessaan asiakkaita, jotka ovat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa, ja joka saattaa nousta esille ensimmäistä kertaa peruspalveluiden piirissä.

Esille nousi lähisuhdeväkivallan tunnistamisen lisäksi myös sen puheeksiotto ja avun tarjoaminen sekä verkostoyhteistyö lähisuhdeväkivaltatyöntekijän kanssa. Keräsimme tutkimuksemme avulla sellaista tietoa, joka auttaa yhteistyökumppaneitamme uuden toimintamallin kehittämisessä.

6.2 Tutkimusaineisto ja aineiston keruu

Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttaa se, minkälaista tietoa tutkimuksella etsitään (Vilka 2015, luku 3). Me keräsimme tietoa työntekijöiden kokemuksista, joten luontevaksi tutkimusmenetelmäksi muodostui laadullinen tutkimusmenetelmä. Tarkoituksena ei ole löytää totuutta tutkittavasta asiasta, vaan lähtökohtana on henkilön subjektiivinen kokemus käsiteltävästä asiasta (Vilka 2015, Luku 5).

Laadullisen tutkimuksen aineistoa voi kerätä eri tavoilla, kuten mm. haastatteluilla, dokumenttiaineistoilla, kuva- ja tekstiaineistoilla (Vilka 2015, luku 5). Me päädyimme keräämään aineiston haastattelemalla eri palveluiden työntekijöitä. Haastattelun etuna on mahdollisuudet edetä joustavasti, esittää selventäviä kysymyksiä tilanteessa sekä saada

syvempää tietoa asioista. Tarvittaessa voi myös jälkepäin tarkentaa asioita haastateltavilta. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2015, 205-206).

Eräs haastattelun eduista on myös se, että haastateltavaksi voidaan valita henkilöitä, joilla on jo jonkinlaista kokemusta tai tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86). Toivoimmekin haastateltavaksi valikoituvan henkilöitä, jotka ovat ehtineet tänä toimintamallin käyttöönoton alkuaikoina jollain tavalla osallistua väkivaltatyöhön. Heillä oli siten jonkinlainen käsitys asiasta, ja näin ollen tutkimustuloksia olisi mahdollista hyödyntää työn kehittämisessä.

Tutkimushaastattelumuotoja on erilaisia, ja se valitaan tutkimuksen mukaan. Eri muotoja ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. (Vilkkä 2015, luku 5). Meidän aineiston keruun muodoksi sopi mielestämme parhaiten teemahaastattelu. Senhetkisen Covid-tilanteen takia haastattelut suoritettiin Teams -sovelluksella yksilöhaastatteluina, sillä lähikontakteja pyrittiin välttämään. Teemahaastattelut on tapana tallentaa haastattelun sujumuuden vuoksi. Tällä vältetään keskeytykset, joita voisi aiheutua haastattelijan kirjoittaessa asioita ylös (Hirsjärvi & Hurme 2011). Tallensimme haastattelut huomioiden haastateltavien suostumuksen siihen.

Laadullisen tutkimuksen yhtenä tärkeänä tehtävänä on olla emansipatorinen. Sillä tarkoitetaan sitä, että tutkimukseen saatavan tiedon lisäksi haastateltavien oma ymmärrys tutkittavasta asiasta kasvaisi ja sillä olisi myönteinen vaikutus myös tutkimuksen jälkeen haastateltavien ajatteluun sekä toimintatapoihin. (Vilkkä 2015, luku 5.) Toivoimme haastattelujen sekä niissä esille tulleiden asioiden kasvattavan työntekijöiden ymmärrystä lähisuhdeväkivaltatyöstä ja sen merkityksestä.

6.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu, eli puolistrukturoitu haastattelu, on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Sille on tyypillistä tiedossa olevat teemat, mutta kysymyksiä ei ole muotoiltu tarkasti tai tiettyyn järjestykseen. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2015, 207-209). Koska haastattelu on keskustelua, se saattaa polveilla ja painottua eri haastatteluissa eri tavalla. Sen aikana tulee kuitenkin huolehtia, että kaikki tarvittavat, edeltä päätetyt teemat, tulee käsiteltyä. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018,30.) Toimitimme haastatteluteemat apukysymyksineen (Liite 3) haastateltaville etukäteen, jotta he saivat tutustua niihin rauhassa. Haastateltavat olivat eri asiakasryhmien kanssa työskenteleviä henkilöitä, joten tiedostimme, että jo siitäkin syystä haastatteluissa saattaisi painottua eri asiat eri haastateltavien kesken.

Teemat muodostuvat tutkimusongelman keskeisistä aiheista siten, että ne ovat oleellisia etsittäessä vastausta tutkimusongelmaan. Haastattelukysymyksiä muodostettaessa saattaa

ongelmaksi muodostua se, että ne heijastelevat tutkijan omia käsityksiä tutkimuksen kohteena olevasta asiasta. Haastateltava saattaa tunnistaa tämän, ja vastata kysymyksiin siten, miten olettaa tutkijan toivovan vastattavan, eikä omien kokemustensa mukaan. (Vilka 2015, luku 5.) Muodostaessamme teemoja ja niihin liittyviä alakysymyksiä, keskustelimme yhteistyökumppanimme kanssa heille merkittävistä teemoista tutkimuksen kannalta. Näiden keskustelujen pohjalta teemoiksi muodostuivat haastateltavien valmiudet väkivaltatyöhön, lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja puheeksiotto, verkostoyhteistyö sekä väkivaltatyön kehittäminen. Loimme haastattelurungon painottaen yhteistyökumppanimme ajatuksia sekä heiltä saamaamme tietoa lähisuhdeväkivaltatyöhön liittyen. Pyrimme luomaan haastattelurungon, jonka avulla voimme vastata tutkimuskysymyksiimme. Haastateltaessa toimme esille haastateltaville sen tärkeyttä, että he vastaisivat kysymyksiin omista näkökulmista ja lähtökohdista käsin, koska vain siten olisi mahdollista hyödyntää tutkimustuloksia toimintamallin kehittämisessä.

6.4 Sisällönanalyysi

Litteroimme haastattelut mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen, kun aineisto oli vielä tuore. Tällä vältyimme myös työn kasaantumiselta. Tässä kohtaa olisi ollut helppoa myös ottaa yhteyttä haastateltavaan, jos jokin kohta olisi tarvinnut tarkennusta (Hirsjärvi & Hurme 2011).

Litteroinnin tarkkuus riippuu tutkimuksen tavoitteesta. Osittaiseen litterointiin on mahdollisuus esimerkiksi teemojen mukaan. Jos tutkimuksessa on useampi tutkija, he voivat käydä keskustelua tutkimushaastattelujen aikana haastatteluissa esille tulleiden teemojen tärkeydestä sekä tarvittaessa päättää litterointitavasta. (Vilka 2015, luku 5.) Meidän tarkoituksenamme oli aineistolähtöisen sisällönanalyysiin keinoin saada tiivistetty kuvaus ja yleistys tutkittavasta asiasta. Aloittelevina tutkijoina oli paras keino litteroida haastattelut kokonaisuudessaan. Sillä varmistimme myös aineiston pysymisen luotettavana, sillä aineiston luotettavuuden kannalta haastateltavien puhetta ei saa litteroidessa muokata tai muuttaa, vaan sen tulee vastata kaikinensa haastateltavan sanomisista sekä hänen asioilleen antamia merkityksiä (Vilka 2015, luku 5).

Pyrimme jo litteroinnin aikana teemoittelemaan aineistoa. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että eri haastatteluista nousevia, samanlaisia asioita, nostetaan esiin teemojen mukaan. Teemat muodostuvat yleensä teemahaastattelun haastattelurungosta, mutta samalla voi nousta esille muitakin teemoja. Tutkijat tekevät tulkintoja haastateltavien sanomisista, ja luokittelevat ne samojen teemojen alle. (Tuomi & Sarajärvi, luku 7.5.3.) Meidänkin kysymysrunkomme oli muodostettu teemojen mukaan, joita olivat lähisuhdeväkivallan tunnistaminen, puheeksi otto asiakkaan kanssa, verkostoyhteistyö sekä työntekijöiden toiveet ja näkemykset väkivaltatyön kehittämiseksi. Kokosimme aineistosta asioita näiden teemojen

perusteella, mutta olimme myös herkkiä sille, että aineistoista saattoi nousta esiin tärkeitä teemoja, joita emme olleet osanneet ottaa aiemmin huomioon.

Merkitsimme aineistoa ensin värikoodeilla tekstiin teemojen mukaan, ottaen mukaan vain sen, mikä oli oleellista tutkimuksemme kannalta. Tämän jälkeen ryhmittelimme ne kyseisten teemojen alle, jonka jälkeen vielä pelkistimme aineistoa tiiviimmäksi. Pelkistykset laitoimme teemojen alle alaluokkiin, joista yhdistelimme yläluokkia teemojen alle, jotka toimivat pääluokkina. Induktiivisessa analyysissä painotetaan päättelyn logiikkaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4), ja se on myös tämän opinnäytetyön analysointitapa. Analysoimme aineistoa etsien yhtäläisyyksiä eri työntekijöiden haastatteluista ja teimme päätelmiä niiden perusteella. Samalla kiinnitimme huomiota myös mahdollisiin esiin tuleviin poikkeavuuksiin. Koko analyysin ajan luimme alkuperäistä aineistoa toistuvasti, jotta pysyimme aineiston hengessä mukana.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus etiikassa on kyse siitä, mikä on oikein ja mikä väärin, mikä on hyvää ja mikä pahaa, mitä saa tehdä ja mitä ei sekä, mitkä asiat tulee huomioida velvollisuuksina. Tutkimus eettisyyteen kuuluu hyvän tieteellisen käytännön tiedostaminen. Tutkimustuloksia käsitellään ja analysoidaan tieteelliselle tutkimustyölle asetettujen vaatimusten mukaisesti ja hyvää tieteellistä käytäntöä tulee noudattaa tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattaminen, joka tulee ilmi rehellisyytenä, huolellisuutena ja tarkkuutena. Hyvä tieteellinen käytäntö on myös muiden tutkijoiden töiden huomioimista ja niiden arvostamista, eettisyyttä noudattavaa tiedonhankinta-, tutkimus-, sekä analysointimenetelmien käyttöä, tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaista suunnittelua, toteutusta ja analysointia sekä avoimuutta kaikkien tutkimukseen osallistuvien kesken mm. oikeuksista, velvollisuuksista, omistajuudesta sekä tulosten säilyttämisestä ja julkistamisesta. Tutkimustuloksissa ilmeneviä mielipiteitä ja eriäviä näkemyksiä tulee kunnioittaa ja arvostaa sekä tuoda ne tutkimustulosten tarkastelussa esiin, niitä vääristämättä tai kaunistamatta. Tutkimustulokset on tallennettava luottamuksellisesti niin, että ne eivät pääse väärin käsiin. Ne tulee myös poistaa, kun niitä ei enää tarvita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010.)

Tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia tulee arvioida ja tarkastella heti työn suunnitteluvaiheesta lähtien. Reliabiliteetti kertoo tutkimustulosten pysyvyydestä eli siitä, mikäli tutkimus uusittaisiin, saavuttaisiko se samat tulokset. Validiteetti puolestaan kertoo oikeiden asioiden tutkimisesta tutkimuksessa. Tutkimusmittareiden eli reliabiliteetin sekä validiteetin huomioimatta jättäminen heikentää tutkimuksen luotettavuutta ja laatua. Luotettavuutta voi vahvistaa saturaatiolla, joka kertoo siitä, rupeavatko eri lähteistä kerätyt tutkimustulokset toistua tutkimuksessa. Kylläntymispiste eli saturaatio on saavutettu siinä

vaiheessa, kun haastateltavien vastauksista ilmenee yhteneväisyyksiä ja ne alkavat toistamaan toisiaan. Myös tutkimuksessa käytettäviä lähteitä voidaan vahvistaa saturaatiolla. (Kananen 2019,).

Tutkimusluvan haimme yhteistyökumppanilta saamiemme ohjeiden mukaan aikataulullisesti hyvissä ajoin. Suunnittelimme, arvioimme sekä raportoimme aineistomme ja tutkimuksemme, vaatimusten edellyttämällä tavalla sekä hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Kerroimme tarkasti, mitä menetelmiä käytämme ja toimimme myös mahdolliset tutkimuksen puutteet ja epäkohdat pohdinnassamme esiin. Julkaisimme tutkimuksen tulokset rehellisesti, kaunistelematta tai vääristämättä niitä. Ennen kuin aloitimme tutkimuksen, tutkimukseen osallistuvat henkilöt sekä heidän oikeutensa ja asemansa määriteltiin ja hyväksyttiin kaikkien osapuolien välillä. Kerroimme tutkimukseen osallistujille ja siinä mukana oleville, mihin tarkoitukseen tutkimus tehdään ja missä se tullaan julkaisemaan. Tutkimusaineistosta ei kerätty rekisteriä ja haastattelu materiaalin hävitimme viimeistään neljän viikon kuluessa opinnäytetyömme arvioimisesta.

Haastattelu oli täysin vapaaehtoista, ja haastateltavilla oli mahdollisuus kieltäytyä tai perua osallistumisensa haastattelun aikana tai sen jälkeen. Tutkimukseen suostumiseen annettiin vastaus sähköpostilla. Asennoidimme tutkimukseen ennakkoluulottomasti, tutkien sekä avoimesti. Halusimme saada monipuolisia ja laajoja vastauksia, joten otimme tutkimuksen reliabiliteetin sekä validiteetin huomioon jo suunnitteluvaiheessa ja tarkastelimme niitä myös tutkimuksen edetessä. Luotettavuuteen vaikutti vastaajamäärä, vastausten laajuus ja se, että asettelimme ja muotoilimme kysymyksemme selkeästi ja tarkasti niitä huolellisesti suunnitellen. Haastattelumenetelmä huomioiden vastaajamäärä ei voinut olla kovin iso, mutta toivoimme saavamme monipuolisia, rehellisiä ja laajoja vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Tutkimuksemme tulokset koostuivat yksittäisten työntekijöiden näkemyksistä ja kokemuksista ja ymmärrämme sekä arvostamme sitä, että yksilöt kokevat ja näkevät asioita eri tavalla. Suhtauduimme eriäviin mielipiteisiin ja näkökulmiin avoimesti ja niitä kunnioittaen. Tutkimuksessamme emme julkaisseet nimiä tai muita henkilötietoja vastaajien yksityisyyttä suojellaksemme. Mikäli haastatteluissa tuli ilmi asiakkaiden henkilötietoja, pidimme kaiken saamamme tiedon anonyymina kootessamme tutkimustuloksia suojellaksemme myös asiakkaiden yksityisyyttä. Yksityisyyden suojaamiseksi emme tuoneet tutkimuksessamme esiin myöskään haastateltavien työpaikkoja tai kohderyhmiä, joiden parissa he työskentelevät, sillä tarkoituksena oli haastatella kustakin valikoidusta peruspalveluiden yksiköstä vain muutamaa työntekijää. Näin saimme läpileikkauksen ja yleiskuvan kokonaisuudesta ja samalla huolehdimme opinnäytetyömme pitämisestä oikeassa mittapuussa.

7 Opinnäytetyön tulokset

Kanasen (2019) mukaan tutkimustuloksiin kirjoitetaan vain aineistoista esiin nousseet asiat, jotka raportoidaan kyseessä olevalle tutkimusotteelle tyypillisellä tavalla. Raportoimme haastatteluista esiin nousseet asiat tiivistämällä ne yhteenvedoiksi, joiden tueksi olemme lisänneet haastatteluista suoria lainauksia.

Haastateltavien pienen määrän vuoksi emme erittele yksityiskohtaisesti haastateltavien taustatietoja. Tällä voimme taata työntekijöiden anonymiteettia. Työntekijät olivat sosiaalialan ammattilaisia, joilta löytyi niin alempaa kuin ylempääkin ammattikorkeakoulututkintoa. He olivat kaikki työskennelleet useita vuosia sosiaalialalla, ja heiltä löytyi työhistoriaa sekä kunnalliselta että yksityiseltä puolelta. Tällä hetkellä he työskentelevät sosiaalityöntekijän ja sosionomin työtehtävissä Hämeenlinnan kaupungilla.

7.1 Työntekijöiden valmiudet väkivaltatyöhön

Kysyttäessä haastateltavilta heidän kokemuksiaan ja osaamistaan väkivaltatyöstä, nousi kaikilla esille työstä saatu kokemus. Osalla työntekijöistä väkivaltatyö kuului yhtenä merkittävänä osana omaan perustyöhönsä. Muutamille se oli tullut enemmän osaksi työtä vasta nyt uuden toimintamallin kautta. Kaikki olivat kuitenkin saaneet asiaan kokemusta aiemmista työtehtävistä.

Väkivaltatyöhön on osa meidän työtä. Se on ollu jo pidemmänkin aikaa, koska asiakkaiden arjessa tulee myös väkivaltaa.

Mutta sitten tavallaan niin ku se on asiakkaiden kanssa tullu jo vuosien varrella, eli siis mä oon ollut väkivallan kanssa tekemisissä ihan siitä alkaen, kun mä oon tänne alalle tullut.

Väkivaltatyö ei ollut kenelläkään liittynyt peruskoulutukseen. Yleinen ajatus oli, että koulutusta siihen ylipäätään ei ollut riittävästi saatu. Perustyöhön liittyviä lyhyitä koulutuksia oli ollut, mutta niiden koettiin olleen pintaraapaisuja asiasta. MARAK-työryhmään kuuluvat olivat osallistuneet siihen sisältyvään koulutusta, mutta muilla varsinkin syvempi koulutus oli jäänyt vähemmälle.

Semmosia aika perustason juttuja niinku. Jos mä nyt ajattelen, että mä oon kerta toisensa jälkeen kouluttautunut siihen, et mitä on väkivalta, niin, tällasta koulutusta on.

No kokemusta on aika paljon, et mä tiedä varsinaista koulutusta, niin sitä on aika vähän

Ihan mitä nyt tuolla peruskoulutuksissa on joillain kursseilla sivuuttu sitä, mut ei mulla mitään semmosta erityiskoulutusta siihen ole.

Osa haastateltavista toi esille, että työntekijöillä on myös itsellään vastuu hakeutua koulutuksiin ammattitaidon ja -pätevyyden saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Koulutuksiin osallistuminen riippuu kuitenkin myös olemassa olevasta tarjonnasta ja saavutettavuudesta.

Sitä sit hankkii itse myös vähän kiinnostuksensa kohteiden, niin ku mä oon aina hankkinut sitä, mistä mä koen, että tarvin tietoo.

Meillähän on siis koko ajan perehtymistä asioihin. Lainmuutoksiin. Ja ja, et se kuuluu meidän ammattipätevyyden ylläpitämiseen kuuluu se jatkuva täydennyskoulutus. Ja lakisääteisenä.

7.2 Tunnistaminen ja puheeksiotto

Haastateltavat kertoivat kohtaavansa työssään useita eri väkivallanmuotoja, joista yleisimpinä henkinen ja fyysinen väkivalta. Suurin osa haastateltavista oli kohdannut työssään myös taloudellista sekä kunniaväkivaltaa. Yhtenä uutena väkivallan muotona tuotiin esiin nettikiusaaminen, jonka eräs haastateltava näki yleistyneen huomattavasti. Haastatteluista nousi esiin se, miten tärkeää on tiedostaa väkivallan eri muodot ja ymmärtää, mikä kaikki voi olla väkivaltaa.

Ihmiskauppaa ja paritustakin tullu esiin ja tällasta nettikiusaamista.

Ihan sitä eksaktia tietoa, että mitkä kaikki on väkivaltaa. Et jos et sä oo yhtään tehnyt sellasta työtä, niin sä et niin ku yhtään hahmota, et okei, tämmönenkin voi olla niin ku taloudellista väkivaltaa. Et sitä niinkun semmosta yleistä tietoo, et mitä väkivalta on ja kuinka moninaista se on.

Työntekijältä vaaditaan taitoa ottaa puheeksi lähisuhteiden väkivalta asiakkaan kanssa. Niiden lisäksi vaaditaan hyviä vuorovaikutustaitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisiin kulttuureihin ja ympäristöihin liittyviä tekijöitä. Haastateltavat kokivat erityisen rohkeuden sekä uskalluksen ottaa asia puheeksi. Osa haastateltavista painotti myös sitä, että työntekijän on oltava valmis vastaanottamaan asiakkaan kertoma puheeksi ottamisen jälkeen.

Se vaatii sitä, että sä uskallatkin, et sä pystyt ottaa vastaan sen, mitä se kertoo.

Se vaatii tietysti tietynlaista rohkeutta ja uskallusta ja siis vuorovaikutustaitoja ottaa se vaikeaa asia esiin sillä tavalla et se jotenkin niin kun sen kaiken muun selvitettävän asian seassa, niin.. no asiakkaan kohtaamisen taitoja.

Täytyy niin ku ymmärtää se miljöö, kulttuuri ja kuunnella sitä asiakasta. Niin se luo ehkä siihen sen ymmärryksen, ja ei koe sitä sillä tavalla hankalaksi. Ja täähän on kenen vaan asiakkaan kohdalla sama tilanne. Sun pitää ymmärtää se asiakkaan toimintakulttuuri, hänen arvonsa ja kuunnella sen asiakkaan tahto.

Haastateltavat nostivat esiin oman vaiston tärkeyden mahdollisesta lähisuhdeväkivallasta asiakkaan elämässä. Avustus lähisuhdeväkivallasta voi aiheutua mm. välttelystä, valehtelusta, eleistä, vaikenemisesta. Tällaisissa tilanteissa asia otetaan asiakkaan kanssa aina puheeksi.

Se on aika vaikeaa nähdä. Siis sä tavallaan niin ku se on siinä ehkä semmonen, että musta tuntuu, että tällä on jotain. --Musta tuntuu niin ku että täällä perheessä esimerkiks olis jotain.

Jos sitä tulee muttu-tuntumaksi työntekijälle, niin sitä tulee ihan kysyä, että onko tilanteita, joita pelkää. Onko perheessäsi esimerkiksi tilanteita, että teille tulee riitaa asioista, jotka myös kärjistyvät. -- Jos sulla on ajatus, tai edes pienikin niin kuin vihjaisu tullut siihen suuntaan, et se puhumattomuuden takana tai jonkun elämänhaasteen takana voi olla väkivaltaa, monessa eri muodossakin tapahtuvaa väkivaltaa, niin se kannattaa ottaa puheeksi.

Kysyttäessä haastateltavilta, että kysyvätkö he jokaiselta asiakkaalta suoraan lähisuhdeväkivallasta, vastauksissa tuli ilmi joitain eroavaisuuksia. Suurin osa haastateltavista kertoi, että eivät kysy lähisuhdeväkivallasta jokaiselta asiakkaalta suoraan, mutta lähisuhdeväkivallan ollessa jo tiedossa, asia otetaan aina puheeksi. Yhden haastateltavan mukaan väkivallasta kysyminen on automaattista jokaiselta asiakkaalta.

No eieiei tietenkään, se kuulostaa vähän oudolta sitten tollanen mut tietysti voi tulla jotain muita vahvoja viitteitä ja se on aika vaikeaa sitte jos asiakas sitä vastustaa ni se puheeksiottaminen ni saada se esiin siinä. -- Mut ei sellasta nyt suoraan kysyä keneltäkään varmaan.

No en mä usko, että se on täysin automaattista. Se on suositeltavaa. Elikä jos sulla on ajatus, tai edes pienikin niin kuin vihjaisu tullut siihen suuntaan, et se puhumattomuuden takana tai jonkun elämänhaasteen takana voi olla väkivaltaa, monessa eri muodossakin tapahtuvaa väkivaltaa, niin se kannattaa ottaa puheeksi.

Ajatus on se, että ruvetaan käymään keskustelua, että miten siitä asiasta puhutaan, kun mennään tapaamaan. Ja sillei, et se ois aina automaattista.

Kyllä. Me puhutaan aina väkivallasta. Kysytään, että onko perheessä väkivaltaa.

Puheeksioton tapa vaihtelee asiakasryhmien ja tilanteiden mukaisesti. Huomioon tulee ottaa mm. asiakkaan ikä, kulttuuri ja olosuhteet. Osa haastateltavista kertoi hyödyntävänsä konkreettisia keinoja työssään, jotta asiakas varmasti ymmärtää tilanteen ja työntekijä ymmärtää, mitä asiakas tarkoittaa. Puheeksi ottoa helpottaa lomakkeiden sekä strukturoitujen kysymysten käyttö. Lomakkeiden käytön koettiin myös auttavan asiakasta hahmottamaan paremmin omaa tilannettaan. Yksi haastateltavista kertoi käyttävänsä samaa kysymysrunkoa jokaisen asiakkaan kohdalla. Näin ollen asiakkaalle on myös helppo perustella, että samoja asioita kysytään kaikilta asiakkailta, jolloin asiakas ei koe tulevansa leimatuksi.

Me puhutaan vielä -- kodinsäännöistä et tavallaan se, et missä järjestyksessä puhuu niistä asioista. Et tavallaan ensin kodinsäännöistä, et mitä pitää noudattaa ja sit seuraavaks siirrytään siihen, että mitäs sitte jos sää et noudata näitä sääntöjä tai tulee riitaa, ja mistä tulee riitaa. Ni siinä kohtaa sit aletaan puhumaan siitä ja kysytään ihan, et miten teillä riidellään ja miten siinä kukakin käyttäytyy, kuka tekee mitäkin. Huutaakse, raivookse, lyökse, onks se henkistä väkivaltaa et sillai se tulee kyllä kaikkien kohdalla.

Sitten iha konkreettisia, mitä asiakkaan kanssa on menty, että asetetaan sulle turvaketju, ovisilmä. Onko ne sulla jo? Saatko taloyhtiöstä? Voitko tehdä lähestymiskiellon? Voitko tehdä puheluestot, esimes. nuorelle, voitko laittaa kanavat kiinni, vaihtaa tilejä, sometilejä ym. Otetaanko tää puheeks oppilaitoksessa? Mietitäänkö sulle esimerkiks tukihenkilötyöskentelyä, et sä pääset turvallisesti kouluun ja koulusta pois? Mietitäänkö asuinpaikan vaihtoa ihan konkreettisesti. Elikkä siis ne on aina niin yksilökohtaisia mitä lähdetään miettimään. Se on sitä palvelutarpeenarviointia, sosiaalihuoltolain mukaista. Et mitkä on ne palvelut ja yhteistoimijat. -- Mutta toki siis mekin tehdään Marakki, elikkä tota ni kaikki nää haastattelut ja suunnitelmat sit asiakkaan kanssa jo tarvittaessa. Et se on yks työväline. --Aina persoonallisuus kysymys, että miten sä otat sen puheeksi. Itse otan helposti mini-interventiota käyttäenkin usein tän.

Tunnistamisen ja puheeksi ottamisen haasteiksi haastateltavat kokivat aiheen arkuuden sekä asiakkaiden puhumattomuuden lähisuhdeväkivallasta. Puheeksi ottamista ja tunnistamista vaikeuttaa myös tilanne, jossa mahdollisen lähisuhdeväkivallan molemmat osapuolet ovat samaan aikaan tapaamisella.

Miten ottaa työntekijänä niistä niin kun esiin sitä asiaa, niin se on se haaste.

Monestihan asiakkaat itekki pyrkii niit ohittaa sitte. Et onhan ne sillee vaikeita asioita puhua niistä sit kuitenkin. --Toisaalta voidaanhan sitä kysyä, mut sitä sit voi jäädä mieltii et mitä sitte vaikka se, potentiaalinen uhri siinä sit uskaltaa sanoa.

Mä ajattelen, että on vähän turha kysyä väkivallasta silloin kun, no esimerkiks parisuhteen sisäisestä, jos siinä istuu ne molemmat.

Turvallisuuden huomioon ottaminen tunnistamis- ja puheeksiotto-vaiheessa on monistakin eri näkökulmista katsottuna tärkeää lähisuhdeväkivaltatyöskentelyssä. Asiakkaan ja työntekijän

turvallisuuden lisäksi huomioon tulee ottaa myös puheeksi ottamisen tavan sekä ympäristön turvallisuus.

Mut mulle on se, että onks mulla resurssia tehdä se niin, että se on kaikille turvallista palata kotiin. Pystynkö mä tehdä sen riittävän ajoissa. Vai pystynkö mä tekee sen kuukauden päästä, koska mulla on kiireinen aikataulu. --Miten sä teet sen turvallisesti ja siten, että, ja mihin sä sitten saat ne ohjattua, kun sä nyt otat puheeks. Et mitä sitten. Et mikä nyt on siis vähän haaste.

Mä en voi sillon kysyä, jos se väkivallantekijä, jota mä aattelen et vois olla, niin on paikalla. Vaan sit vaan pitäis saada joku toinen palaveri, et pystyis kysyyn suoraa. Koska mun mielestä sit ei saa aiheuttaa sitä niin ku kriisiäkään sinne kotiin.

Asiakkaalla saattaa olla moninaisia haasteita elämässään. Haastateltavista osa koki lähisuhdeväkivallan puheeksiottamisen jäävän joissain tapauksissa tai tilanteissa asiakkaan muiden haasteiden ja ongelmien varjoon.

Päihteidenkäyttäjät, syrjäytyneet, yksinäisillä miehillä moni tosi väkivaltasta se elämänpiiri ja se tavallaan niinku kuuluu siihen asiaan, ettei sitä oikeestaan niinku noteeratakkaan siinä. -- Jää helposti siinä ihmissuhteista ja muista kysellessä ni jää kyllä aika helposti siihen puhumatta.

Jos on vaikka jotakin pitkäaikaistyöttömyyttä ja kaikkee epämäärästä ongelmaa ihmisellä, sitoutumattomuutta kaikkiin toimenpiteisiin, jos näin voi sanoo ni et siel taustalla voi olla sit moninaisia asioita.

7.3 Verkostoyhteistyö

Verkostoyhteistyö kuuluu vahvasti sosiaalialan työskentelyyn, ja palvelusta riippuu, keiden kanssa verkostotyötä tehdään. Haastateltavat näkivät kaikki verkostotyön olevan merkittävää työn tekemisen kannalta, mutta myös asiakkaan asioiden kokonaisvaltaisen hoitamisen vuoksi.

No se on ihan oleellista se verkostoyhteistyö tietenkin, että ei sitä nykyään voi yksinään tehdä. -- Elämässä kaikki asiat liittyy toisiinsa, ni se on monenlaista työntekijää. Et kyl ne jotenki jokaisen asiakkaan kohdalla jonkinlainen verkostoyhteistyö.

Asiakkaan ei pidä joutua siihen, et se käy viides eripaikassa kertomassa samat asiat. Vaan se tulee siinä yhdessä kerrassa ja kaikki tahot tietää sitten, mitä tässä tehdään niin saadaan semmonen kokonaiskuva. Ja sovitaan ihan siinä, et kuka hoitaa mitäki ja mitä on niinku järkevä jatkossa tehdä.

Yhteistyö eri toimijoiden kesken vaatii työntekijöiltä joustavuutta yhteisen ajan järjestämiseksi sekä muissa yksiköissä työskentelevien roolin ja osaamisen ymmärtämistä.

Yhteisen asian hoitamisessa jokaisella osallistujalla on oma erityinen ammattitaito ja näkökulma, josta käsin hän työskentelee.

Jos ei ollakaan samaa näkökulmaa siitä asiasta saada, että miten niin ku päästään siihen, että kumpikin niinkun näkee asian samalla tavalla.

Jokainen tekee kuitenkin sitä omaa työtänsä ja vie sen oman siivunsa sinne, että tavallaan se, et löytyis sitä yhteistä aikaa. Ja, ja, tota sit oikeesti se et tiedettäis mitä tehdään.

Semmonen joustavuus täytyy siinä olla, ja hyvä sellanen, hyvä tavotettavuus ja joustavuus ja toisen roolin ymmärtäminen.

Tietysti se on myös palvelun omallakin vastuulla tuoda sitä omaa tietämystään, ja sitä omaa niin kun, mitä me tehdään. Niin meidänhän sitä pitää niinkun tuoda julki ja selkeyttää myös omalta osalta, että näinhän se on. Mut tosiaan siin on semmosii joskus epäselvyyksiä tulee sitte, että mitä kukakin taho tekee.

Verkostotyön vaatimukset ovat samalla myös asioita, jotka haastavat työn tekemistä. Työntekijät kokivat kalentereiden yhteensovittamisen ja työskentelyn uusien ihmisten kanssa toisinaan vaikeaksi. Myös erilaiset toimintatavat eri yksiköiden kesken toivat haastetta erilaisten käytäntöjen ja toimintatapojen vuoksi.

Mitä enemmän meil on yhteistyötahoja ja tehdä näitä, niin sitä vaikeempaa on löytää sitä aikaa sille niinkun tarpeeks nopeesti. - - Ja sit se on sillee rasittavaa, et mitä enemmän mulla on yhteistyötahoja. Et et se on tavallaan rikkaus, mutta se on myös vaativaa ja rasittavaa koska jokaisen ihmisen kanssa tehdään erilailla työtä ja pitää niinku aina, et no tota, tän kans tehdään näin ja tän kans tehtiin näin. Ja miten sä voit missäkin toimia ja mikä sanelee mitäkin.

Jollain lailla selkeyttää ne työn raamit ja mitä kukakin verkostossa tekee. Ja että miten sitte yhteistyötä tehdään ja justiin et mitä odotuksia ja minkälaisia käytäntöjä noin ylipäätään sitte on.

Yhteinen verkostoyhteistyökumppani kaikille työntekijöille on tällä hetkellä uuden toimintamallin myötä tullut väkivaltatyön sosiaalityöntekijä. Hänet nähtiin työparina, jonka asiantuntemusta voitiin hyödyntää ja jolta saatiin tukea väkivaltatyöhön liittyvissä asioissa.

Et nyt meillä on se väkivaltatyöntekijä, se, ootas nyt, niin se helpottaa hirveästi. Tietää aina keneltä kysyy, jos ei itse sit tiedä mihin ottaa yhteyttä.

Hänen kanssa on hyvää yhteistyötä ja hänet tavottaa hyvin ja hänet saa työpariks, et se on mun mielestä tosi hyvä. Ja hyvä uudistus, et meillä mahdollisuus niinkun tällaseen asiaan erikoistuneen työntekijän kanssa niinku tavata asiakkaita.

7.4 Kehittämistoiveita väkivaltatyön toteuttamiseen

Kysyttäessä väkivaltatyön kehittämisestä, haastateltavilta nousi monenlaisia asioita esille. Merkittävänä kehittämiskohteina nähtiin lähisuhdeväkivallasta puhuminen ja ilmiön tunnetuksi tekeminen sekä syventävän koulutuksen lisääminen. Tunnetuksi tekemistä mahdollistaisi väkivaltailmiön alueellisesta esiintymisestä kuuleminen esimerkiksi poliisin toimesta sekä myös kansainvälisten tutkimusten esittelyt uhrin näkökulmasta. Koulutusta kaivattiin väkivallan tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen, mutta myös asiakkaiden kohtaamiseen ja erityisesti haastavan asiakkaan kohtaamiseen. Myös työntekijän turvallisuuteen liittyvä koulutus nähtiin osassa palveluita tarpeellisena.

Opetettais meidät kaikki siihen, et miten otetaan asia puheeksi. Mitkä on niit hyvii kysymyksii ja miten tavallaan, et se ois niin ku jokapäiväinen kysymys.

Kyl mä aattelen et sellanen peruskoulutus pitäs ihan oikeesti saada ja sit semmonen et mitä asioita sä huomioit itse siinä et sä tunnistat myös ihmisestä jotain. - - eihän me niinku tunnisteta sitä jos ei me saada siitä tietoo ja mitä kaikkee se voi niinku olla. Eikä tiedetä niitä työkaluja tavallaan että mitä käyttää.

Työntekijöillä olisi hyvä olla perehtyminen siihen, että miten kohdataan niin ku vaativa ja väkivaltainen asiakas. sen kohtaaminen. Sen tilanteen purkaminen. Et miten siihen on turvakeinot, pitää olla. Et pitää olla turvallista myös töissä tehdä tätä.

Yhteiset ohjeet ja toimintamallit väkivaltatyöskentelyyn nähtiin yhtenä kehittämiskohteena. Palveluissa, kuten myös henkilöillä palveluiden sisällä, on omat toimintatapansa. Niiden yhtenäistäminen sekä eri toimijoiden roolien ja tehtävien tarkennus nähtiin rakentavana yhteisiä linjoja selkeyttäessä.

Voishan sitäki jotenki selkeyttää ja niitä toimintatapoja yhtenäistää, et miten niinku väkivaltatyötä kannattais tehdä - - Just se semmoset, että miten tavotetaan eri toimijoita tai, ja se justiin että miten ois ne niinku eri toimijoiden ne..mikä se nyt on? Mitä kukin tekee ja mitä keneltäkin odotetaan ja semmosta. Jotain selkeyttä siihen ja semmosia ehkä yhteisiä niinku linjoja.

Väkivaltatyössä tulee tilanteita, joissa tarvitaan purkua jälkeen päin. Pääosin haastateltavilla oli säännönmukaista työnohjausta. Joissain palveluissa myös debriefing, eli jälkipuinti, oli kaikille kuuluvaa, ja automaattisesti kuormittavien tilanteiden jälkeen tapahtuvaa. Debriefingin suhteen tuli kuitenkin eroavaisuuksia, ja ilmeni, että sitä saadakseen työntekijän pitää osata itse sitä pyytää. Tähän kaivattiin vahvaa esimiesjohtoisuutta, koska työn luonteen vuoksi tilanteisiin saattaa turtua, eikä työntekijä itse välttämättä tunnista tarvettaan jälkipuinnille.

Meillä on säännöllinen työnohjaus ryhmänä. Ja sit esimiehen kanssa sitten välittömästi, jos on joutunut tämmöseen likipiti-tilanteisiin, niin se käydään läpi. Elikkä meillä on ihan oma protokolla siihen.

Meillä on periaatteessa mahdollisuus saada tietysti sitä jotain debriefing tai mitä se nyt olikaan. - - ja sit ongelma siinkin on se, että miten se tulee riittävän nopeesti. Ja sitten et se toteutuu. Ja sitten kun sulla on siinä samalla ne kaikki muut työt jälleen kerran. Niin et miten sä saat sen.

Lähes kaikki haastateltavat nostivat esille huolen siitä, että on vain yksi väkivaltatyön sosiaalityöntekijä. Hänen työmääränsä nähtiin liian isona yhdelle ihmiselle mm. siksi, että työkenttänä on koko kaupunki ja tehtäviin kuuluu yhteistyö eri palveluiden kanssa. Tähän nähtiin tarpeellisena lisättävän resursseja, jotta työ ei henkilöityisi.

Hänelläkin alkaa noi kalenterit olla täys. Että hänelle ne tulee yhä enempi, enenevässä määrin näitä. Niin työntekijöiden määrä siellä puolella, mitä hän tekee. Niin ku et jos se niin ku lähtee henkilöitymään, et siellä on vaan se 1-2 tyyppiä, jotka sitä tekee. Ja sit palvelut eteenpäin on vaan 1 ja 2 tyyppiä. Niin sitten tulee kyseenalaiseksi juuri se, että mitä jos tapahtuu esimerkiksi vaikka ruuhkautumista, niin kuka purkaa ruuhkaa?

Et vähän vaikee kuvitella et koko tää kaupungin väkivaltatyö on tän yhen työntekijän, jolla on sitten kehittämisroolikin, et tässä kehitetään ja nyt tehään.

Yksi lähisuhdeväkivalta sosiaalityöntekijä on niin suuressa paineessa ja tekee niin raskasta työtä, että mä en niin ku, et hänen pitäisi saada itselleen myös siihen asiaan erikoistunut työyhteisö ja kollegat.

Lapsiperheiden palveluntarpeen arvioinnissa työn tekemistä liittyy haaste, jota ei muissa palveluissa ilmene. Heillä on sosiaalihuoltolain mukainen, kolmen kuukauden määräaika työskentelyn suhteen. Tämän määräajan jälkeen asiakkuus tulee päättää, ja asiakas siirretään

toisiin, tarvitsemiinsa palveluihin. Pitkien jonojen takia tulee tilanteita, että asiakas jää ilman palvelua ja seurantaa, jolloin väliinpuotoamiset ja väkivallan jatkuminen mahdollistuvat.

8 Johtopäätökset

Aineistolähtöisessä analyysissä puhutaan tutkimustehtävästä eikä tutkimusongelmasta (Kamk 2021). Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää Hämeenlinnan kaupungin sosiaali- ja perhepalveluiden työntekijöiden kokemuksia väkivaltatyön tekemisestä osana omaa perustyötään, josta muodostui tutkimuksemme pääkysymys. Kokemuksen lisäksi oli tarkoitus selvittää alakysymysten avulla minkälaista osaamista väkivaltatyön tekeminen edellyttää, ja minkälaisia haasteita siihen liittyy. Tavoitteena oli tuoda työntekijöiden oma näkemys asioista esille; esitellä heillä jo olemassa olevaa osaamista sekä tuoda esiin koulutukseen ja työskentelyyn liittyviä koulutus- ja kehittämistarpeita, joita voidaan mahdollisesti hyödyntää uuden toimintamallin kehittämisessä.

Väkivaltatyön tekeminen edellyttää osaamista niin tunnistamiseen, puheeksi ottamiseen kuin verkostotyöhön liittyen. Ensisijaisesti väkivaltatyön tekeminen vaatii ymmärrystä ja tietoa siitä, mitä lähisuhdeväkivalta tarkoittaa, ja kuinka moninaista se on. Jos tietoa ei ole riittävästi, ei ole myöskään välttämättä kykyä tunnistaa väkivaltaa.

Pelkkä tieto ja tunnistaminen ei kuitenkaan riitä, vaan työntekijän tulisi osata ottaa väkivalta puheeksi asiakkaan kanssa. Puheeksi ottaminen vaatii sekä rohkeutta että vuorovaikutustaitoja, mutta myös asiakkaan kulttuurin ja elinympäristön ymmärtämistä. Näiden lisäksi työntekijän tulisi kyetä ottamaan vastaan se, mitä asiakas tilanteessa kertoo sekä pystyä myös vastaamaan tilanteeseen tuen ja palvelujen muodossa. Näihin tilanteisiin liittyy vahvasti verkostotyöskentely, sillä väkivaltatyötä tehdään verkostoissa. Se vaatii työntekijöiltä joustavuutta sekä eri toimijoiden verkostoon tuoman ammattitaidon ymmärtämistä ja kunnioittamista.

Väkivaltatyöhön liittyy haasteita, jotka nousivat esille osittain työn edellytysten kautta. Haasteina ovat osalla työntekijöistä syvemmälle väkivaltatyöhön menevän koulutuksen riittämättömyys ja sitä kautta koettu osaamisen puute tunnistamisen ja erityisesti puheeksi ottamisen suhteen. Myös asiakkaan turvallisuuden varmistaminen mahdollisessa puheeksiottotilanteessa ja sen jälkeen haastoi itse puheeksi ottamista. Käytännön työn tekemiseen vaikeuksia toi koettu resurssipula sekä aikataulujen yhteensovittaminen eri toimijoiden kesken. Selkeästi muista palveluista poikkeava haaste väkivaltatyön tekemiseen liittyi lapsiperheiden palveluntarpeen arvioinnissa olevaan kolmen kuukauden määräaikaan.

Yleisesti ottaen työntekijät kokivat, että väkivaltatyön tekeminen kuuluu osaksi heidän työtänsä, sillä väkivaltaa nähtiin olevan kaikkialla ja kaikissa eri muodoissa. Vaikka kaikilla

haastateltavilla oli jonkinlaista koulutusta ja kokemusta väkivaltatyöstä, työntekemisen kannalta he kokivat syvemälle menevän lisäkoulutuksen tarpeelliseksi, koskien niin väkivallan tunnistamista ja puheeksi ottamista, kuin haastavan asiakkaan kohtaamista. Koulutuksen lisäksi olisi hyvä tehdä yhtenäisiä toimintamalleja puheeksi ottamiseen sekä verkostotyöskentelyyn. Merkittävänä asiana työntekijät kokivat myös resurssien lisäämisen väkivaltatyöhön, jotta sen kehittäminen onnistuisi ja työn tekeminen toimisi jatkossakin.

9 Pohdinta

Opinnäytetyömme käynnistyi yhteydenotosta sosiaali- ja kriisipäivystyksen esimieheen, joka ehdotti, että tekisimme opinnäytetyömme liittyen lähisuhdeväkivaltatyön kehittämiseen. Saimme kertoa heille avoimesti ideamme opinnäytetyöstämme, joka toimisi kartoituksena heidän kehittämistyölleen. Työskentelyn alkuvaiheessa kuulumme heidän mielipiteitään ja toiveitaan liittyen opinnäytetyöhömmme ja niiden pohjalta lähdimme laatimaan suunnitelmaa. Suunnitelmaa kävimme läpi yhdessä yhteistyökumppaneidemme kanssa varmistaaksemme, että olemme samoilla linjoilla tutkimuskysymysten sekä haastattelurungon suhteen.

Suunnitelmamme ollessa valmis saimme tutkimusluvan ja lähestyimme peruspalveluiden esimiehiä löytääksemme halukkaat haastateltavat opinnäytetyöhömmme. Haastateltavat löytyivät nopeasti ja saimme toivomamme määrän haastateltavia. Myös haastattelu-aikataulut saimme sovittua helposti. Olimme toivoneet, että haastateltavilta löytyisi jonkin verran kokemusta väkivaltatyöstä ja kaikilta haastateltavilta sitä löytyikin. Onnistuimme saamaan toiveidemme mukaan avoimia ja laajoja vastauksia niin opinnäytetyömme pääkysymykseen, kuin myös siihen liittyviin alakysymyksiin. Lopullisten tulosten perusteella onnistuimme toteuttamaan opinnäytetyön, joka on luotettavuudeltaan sekä eettisyydeltään onnistunut ja palvelee yhteistyökumppaneitamme väkivaltatyön kehittämisessä.

Teimme opinnäytetyön parityönä, joka jälkepäin ajateltuna on helpottanut työntekoa äärimmäisen paljon. Työn eri vaiheissa on ollut tärkeää saada jakaa ajatuksia, näkemyksiä sekä myös epävarmuuden hetkiä työparin kanssa. Työnjakomme on toiminut hyvin sekä tasapuolisesti ja työmäärä on keventynyt huomattavasti parityöskentelyn ansiosta. Olemme pohtineet matkan varrella myös asioita, joita olisimme voineet tehdä toisin. Aikataulumme on venynyt muutamaankin otteeseen opinnäytetyötä tehdessämme, mutta valitsimme mieluummin aikataulun venymisen, kuin sen, että tekisimme opinnäytetyömme huolimattomasti ja kiireessä. Haastattelurunkoa suunnittelimme tarkasti ja hyödynsimme siinä myös yhteistyökumppaneidemme ajatuksia ja toiveita. Haastatteluja tehdessämme huomasimme kuitenkin rungossa olevan epäkohtia ja jossain määrin myös

epäjärjestelmällisyyttä. Olisimme voineet järjestellä kysymyksiä ja teemoja loogisempaan järjestykseen ja mahdollisesti myös yhdistellä yksityiskohtaisempia kysymyksiä tarkemmin toisiinsa. Vaikka tunnistamme nämä virheet työmme ollessa valmis, emme kuitenkaan olisi suunnitteluvaiheessa voineet varautua tähän paremmin, koska on mahdotonta ennustaa haastatteluiden kulkua ja etenemistä etukäteen.

Huomasimme myös useaan otteeseen, miten monella tavalla opinnäytetyön eri osia voi tehdä ja miten monella tapaa teoreettiset opinnäytetyöohjeet voi ymmärtää. Olemme perehtyneet mm. opinnäytetyön rakenteeseen, tutkimusmenetelmiin, aineistoanalyysiin, litterointiin ja luokitteluun sekä myös aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin useaan eri otteeseen opinnäytetyötä tehdessämme. Tämän ansiosta tutkimustietoperustamme on lisääntynyt jatkuvasti opinnäytetyötä tehdessämme ja mikäli tekisimme jonain päivänä uuden samankaltaisen opinnäytetyön, olisi se varmasti paljon helpompaa ja myös nopeampaa.

Valitsemalla aineistonkeruumenetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun, tallentamalla haastattelut ja litteroimalla ne sanatarkasti sekä lopuksi vielä teemoittelemalla ja luokittelemalla vastaukset, vahvistimme opinnäytetyömme luotettavuutta. Näin pystyimme varmistamaan lopullisissa tuloksissamme, että olemme varmasti huomioineet kaikki haastatteluissa nousseet yhtäläisyydet ja eriävyydet, joiden pohjalta pystymme vastaamaan tutkimuskysymyksiimme. Validiteettia pyrimme varmistamaan laatimalla sellaisen haastattelurungon ja kysymykset, jotka antaisivat mahdollisimman tarkkoja vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Vastajamääräksi tavoittelimme ja saimmekin kuusi henkilöä. Jo suunnitteluvaiheessa perehtyessämme opinnäytetyön luotettavuuteen, koimme kuuden vastaajan olevan sekä työmäärällisesti, että myös tutkimuksen luotettavuuden saavuttamisen kannalta tavoitteellinen määrä.

Tarkasteltaessa opinnäytetyön tuloksia varmistimme myös, että saturaatio oli saavutettu. Se varmistui siten, että haastateltavien kertomuksista oli havaittavissa paljon yhtäläisyyksiä ja haastateltavien vastaukset alkoivat toistamaan muiden haastateltavien vastauksia. Tämä kertoi myös reliabiliteetin ja validiteetin onnistumisesta. Nostamalla esiin opinnäytetyössämme aikaisemmin tehtyjä toimintamalleja ja tutkimuksia halusimme oman tietoperustamme lisäämiseksi myös antaa näkökulmia yhteistyökumppaneidemme kehittämistyöhön. Lisäksi vertailemalla tutkimustuloksiamme aikaisempiin tutkimuksiin saimme vahvistuksen vielä siitä, että reliabiliteetti sekä validiteetti ovat onnistuneet. Tämä vahvisti, että tutkimukset, joihin olimme perehtyneet, antoivat samoja tuloksia, mitä meidän opinnäytetyömme.

Nipulin (2020) mukaan, edellytys tarjota nopeaa apua ja tukea lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle asiakkaalle, on asiasta kysyminen ja sen puheeksi otto. Asia tulisi ottaa puheeksi jokaisen asiakkaan kanssa riippumatta siitä, miksi asiakas on alun perin palvelun piiriin hakeutunut.

Lähisuhdeväkivaltaan olisikin tärkeää puuttua mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa, jotta asiakas saisi nopeasti oikeanlaista apua ja tukea. (Nipuli 2020.) Työntekijöillä ei kuitenkaan ole tarpeeksi valmiuksia lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen ja tunnistamiseen ja siksi valmiuksia ja tietoutta lähisuhdeväkivallasta ja sen tunnistamisesta pitäisikin lisätä esimerkiksi koulutusten avulla. (Husso, Mänttari- van der Kuip, Mäntysaari & Kotiranta 2015.)

Opinnäytetyössämme tuli ilmi samoja asioita, mitä Nipuli (2020) ja Husso ym. (2015) ovat tuoneet aikaisemmin esiin. Lähisuhdeväkivaltaa ei oteta kaikissa palveluissa esiin jokaisen asiakkaan kohdalla ja tunnistamisen sekä puheeksi ottamisen tueksi kaivattiin lisäkoulutusta. Tietoutta lähisuhdeväkivallasta ilmiönä ja sen eri muotojen tiedostamista pidetään tärkeänä ja myös niiden vahvistamiseksi kaivattiin lisää osaamista. Myös IMPROVODA-hankkeen (2020) haastatteluiden tulokset tukevat opinnäytetyömme tuloksia. Samoin kuin meidän tutkimuksessamme, myös IMPROVODA-hankkeen haastatteluissa nousi ilmi kysyntä ja tarve lisäkouluttautumiselle sekä tietouden lisäämiselle liittyen väkivallanmuotoihin sekä tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen.

Lisäkoulutus sekä tietouden lisääminen väkivallasta ilmiönä on noussut vahvasti esiin niin meidän kuin myös aikaisemmin tehtyjen tutkimusten tuloksissa. Haastatteluissamme nousi esiin rohkeuden ja uskalluksen tärkeys lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa ja puheeksi ottamisessa. Itä-Suomessa tehdyn Väistö-hankkeen tutkimukseen osallistuneet kertoivat lisäkoulutuksen helpottaneen tunnistamista ja puheeksi ottamista sekä tuoneen varmuutta lisää omaan työntekoon. He kokivat myös ymmärtävänsä väkivaltaa ilmiönä paremmin saatuaan lisäkoulutusta. Koulutuksen kautta myös valmiudet ohjata asiakas oikeanlaisen palvelun piiriin ovat lisääntyneet. (Husso ym. 2015.) Väistö- hankkeen tutkimustulokset tukevat vahvasti meidän haastateltavien toiveita lisäkouluttautumisen kannattavuudesta.

Verkostoyhteistyön osalta tutkimustuloksemme vastasivat myös aikaisempaa tutkimustietoa. Nietola (2011) on toteuttamassaan lisensiaattitutkimuksessa todennut lähisuhdeväkivaltatyön dialogisuuden sekä asiantuntijayhteistyön olevan välttämätöntä työskentelyn onnistumisen kannalta. Asiantuntijayhteistyön hyödyntäminen antaa työntekijälle mahdollisuuden konsultoida muita verkostossa työskenteleviä ja helpottaa myös asiakkaan eteenpäin ohjausta. (Nietola 2011.) Myös tutkimustuloksissamme korostui verkostoyhteistyön välttämättömyys onnistuneen työn kannalta. Tutkimuksessamme verkostotyö koettiin välttämättömänä ja tärkeänä, mutta esiin nousi myös verkostoyhteistyöhön liittyviä haasteita kaikkien haastateltavien kokemuksissa. Haasteita koettiin mm. roolien ymmärtämisessä, aikataulujen yhteensovittamisessa sekä myös eri työntekijöiden työskentelytavoissa ja toimintamalleissa. Seikula & Arnkil (2009, 33-44) ovat myös tunnistaneet verkostoyhteistyössä samoja haasteita, mitä meidän tutkimuksemme toi esiin. Verkostoyhteistyöhön osallistuvilla on jokaisella oma perustehtävänsä omassa työyhteisössään ja asiakkaan ongelmaa saatetaan

määritellä pitkälti juuri oman työtehtävän kannalta. Näin ollen oman roolin löytämisessä verkostoyhteistyössä ja moniammatillisessa tiimissä voi olla haasteita. Verkostoyhteistyössä on myös tärkeää tiedostaa muiden työntekijöiden työnkuvat ja säädökset, jotka työtä ohjaavat. Myös kiireiset aikataulut sekä haasteet vuorovaikutuksessa voivat hankaloittaa verkostoyhteistyötä (Seikula & Arnkil 2009, 33-34.) Tutkimuksessamme haastateltavat kokivat hyvänä asiana lähisuhdeväkivaltatyöntekijän osaamisen hyödyntämisen ja mahdollisuuden työskennellä hänen kanssaan työparina. Nietola (2011) on myös painottanut, miten tärkeää on osata hyödyntää erityisasiantuntijoiden apua työssä ja myös tunnistaa, milloin oma osaaminen ei enää riitä tarjoamaan asiakkaalle hänen tarvitsemaansa apua ja palveluita.

Tutkimuksemme tehtyä pohdimme myös, miten aihetta voisi tulevaisuudessa tutkia vielä lisää kehittämistyön kannalta. Koska kehittämistyö on ollut käynnissä vasta vähän aikaa, sen käynnistymistä ja mahdollisia muutoksia voisi tutkia uudestaan esimerkiksi vuoden kuluttua. Tutkimustuloksista olisi mielenkiintoista nähdä, ovatko työntekijät esimerkiksi saaneet lisäkoulutusta ja, miten yhteistyö lähisuhdeväkivaltatyöntekijän kanssa on sujunut ja miten se on lähisuhdeväkivaltatyöhön vaikuttanut.

Lähteet

Painetut

Ahola, T. & Ahola, M. 2016. Väkivallasta turvallisuuteen. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti

Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. (2018). Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas teoksessa Valli, R. (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 : metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5.uud.p. Jyväskylä: PS-kustannus

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Kananen, J. 2019. Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Seikkula, J & Arnkil, T. 2009. Dialoginen verkostotyö. 2. painos. Helsinki: Esa Print Oy

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. EU: Tammi

Sähköiset

Husso, M., Mänttari - van der Kuip, M., Mäntysaari, M. & Koivusaari, T. 2015. Väkivaltatyö Itä-Suomessa. Väistö- hankkeen arviointi. Viitattu 29.11.2020.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127151/URN_ISBN_978-952-302-554-7.pdf?sequence=1

IMPRODOVA. 2020. IMPRODOVA - Improving Frontline Responses to High Impact Domestic Violence. Viitattu 7.1.2021. <https://improdova.eu/>

KAMK. 2021. Tutkimusongelmat ja - tehtävät sekä hypoteesit. Viitattu 24.2.2021.

<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Tutkimusongelmat>

Laki turvakotipalveluista 1354/2014. Viitattu 2.2.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141354>

Nettiturvakoti. 2021. Väkivallan monet kasvot. Viitattu 11.2.2021.

<https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#1610112839269-01f0cc52-6abe>

Nettiturvakoti.2021. Väkivallan monet kasvot. Rikoslaki. Viitattu 11.2.2021.

<https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#rikoslaki>

Nietola. 2011. Väkivaltatyö asiantuntijayhteistyönä. Lisensiaatin tutkimus. Viitattu 16.1.2021.

<https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=bf3e2484-5304-445e-bddd-7874e9da4b66>

Niklander, E., Notko, M. & Husso, M 2019. Raportti nro 13/2019 Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja ammattilaisten koulutus sosiaali- ja terveydenhuollossa ja poliisissa EPRAS-hankkeen arviointi. Viitattu 16.11.2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138462/URN_ISBN_978-952-343-369-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Nipuli, S. 2019. Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit- Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:55. Viitattu 16.11.2020.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162012/SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ_2019_55_Rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y

October, M. 2018. Johdanto. Julkaisussa October, M. (toim.). Lasten, nuorten ja aikuisten kokemuksia väkivallasta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kysely- ja väestötutkimusten tuloksia. Viitattu 16.11.2020.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137106/URN_ISBN_978-952-343-160-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

October, M. & Nipuli, S. 2020. Euroopan maissa lähisuhdeväkivaltaan puututaan verrattain hyvin. Viitattu 7.1.2021. https://Terveyden_ ja_hyvinvoinnin_laitos.fi/fi/-/euroopan-maissa-lahisuhdevakivaltaan-puututaan-verrattain-hyvin

Rikoslaki (39/1889). Viitattu 11.2.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>

Senjanetti. 2020. Vammaisen uhrin kohtaaminen, erityiskysymyksenä kehitysvammaisuus.

Viitattu 16.11.2020. <https://senjanetti.fi/vammaisen-uhriin-kohtaaminen-erityiskysymyksenä-kehitysvammaisuus>

Siukola, R. 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Viitattu 30.3.2021.'

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116080/THL_OPA2014_034_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 16.11.2020

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. Viitattu 16.11.2020.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74213/Julk_2008_9_perhevakival_tatyon_suositu_k_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma valmis vuosille 2018-2021. Viitattu 11.2.2021. <https://Sosiaali- ja terveysministeriö.fi/-/istanbulin-sopimuksen-toimeenpanosuunnitelma-valmis-vuosille-2018-2021>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Viitattu 14.11.2020. <https://soteuudistus.fi/-/1271139/selvitys-lahisuhdevakivallan-ehkaisytyon-monialaisen-yhteistyon-rakenteita-on-vahvistettava>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Uskalla olla, uskalla puhua. Viitattu 16.11.2020

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110395/TERVEYDEN_JA_HYVINVOINNIN_LAITOS_OPA2013_028_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019a. Lähisuhdeväkivallan ehkäisy. Viitattu 14.11.2020.

https://Terveyden_ ja_hyvinvoinnin_laitos.fi/fi/web/hyvinvoinnin- ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/turvallisuuden-edistaminen/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivallan-ehkaisy

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b. TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS on julkaissut verkkokoulutuksen ammattilaisille lähisuhdeväkivallasta ja siihen puuttumisesta. Viitattu 16.11.2020. https://Terveyden_ ja_hyvinvoinnin_laitos.fi/fi/-/Terveyden_ ja_hyvinvoinnin_laitos-on-julkaisut-verkkokoulutuksen-ammattilaisille-lahisuhdevakivallasta- ja-siihen-puuttumisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. MARAK- moniammatillinen riskinarviointi. Viitattu

27.11.2020 https://Terveyden_ ja_hyvinvoinnin_laitos.fi/fi/web/lapset-nuoret- ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta/marak

Tilastokeskus 2020. Rikos- ja pakkokeinotilasto. Viitattu 7.1.2020.

https://www.stat.fi/til/rpk/2019/15/rpk_2019_15_2020-06-02_fi.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. E-kirja. Tammi

Valtiosopimus 53/2015. Viitattu 2.2.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053>

Vilka, H. 2015. Tutki ja Kehitä. 4., uudistettu painos. E-kirja. PS-kustannus

Liitteet

Liite 1: Tiedote	42
Liite 2: Suostumus- ja tietosuojalomake	43
Liite 3: Teemahaastattelu runko	44

Liite 1: Tiedote

4.1.2020

TIEDOTE

Olemme kaksi Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijaa ja teemme opinnäytetyönämme tutkimusta Hämeenlinnan kaupungille. Tutkimuksessa kartoitamme Hämeenlinnan kaupungin peruspalveluiden työntekijöiden ajatuksia ja toiveita väkivaltatyöhön liittyen. Tässä tutkimuksessa väkivaltatyöllä tarkoitetaan lähisuhdeväkivallan ehkäisyä, tunnistamista ja siihen puuttumista.

Tavoitteena on saada tietoa, jolla voidaan kehittää koko väestöä koskevaa lähisuhdeväkivaltatyötoimintamallia. Kyseisen toimintamallin tarkoituksena on saada väkivaltatyö kiinteämmin osaksi peruspalveluita. Ajatuksena on, että peruspalveluissa tunnistettaisiin ja otettaisiin puheeksi lähisuhdeväkivalta aiempaa paremmin, sekä tarjottaisiin asiakkaille apua siihen.

Kartoituksesta saadun tiedon avulla voidaan ottaa huomioon työntekijöiden näkökulmia toimintamallin kehittämisessä. Myös mahdollisiin etukäteen ajateltuihin haasteisiin voidaan tarttua heti toimintamallin luomisen alussa. Tutkimus voi myös nostaa esille osaamista, jota ei ole aiemmin tiedostettu, sekä mahdollisia koulutustarpeita joihin työpaikkojen olisi hyvä vastata.

Toivoisimme saavamme vähintään yhden työntekijän jokaisesta yksiköstä vastaamaan tutkimukseemme. Haastatteluun tulisi varata aikaa n. 1 tunti. Työntekijöiden haastattelut olisi tarkoitus toteuttaa viikoilla 2 ja 3.

Ystävällisin terveisin,

Venla Heikkilä

venla.heikkila@laurea.fi

Jenni Kainulainen

jenni.kainulainen@laurea.fi

Liite 2: Suostumus- ja tietosuojalomake

SUOSTUMUS- JA TIETOSUOJALOMAKE

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, ja aineisto siihen kerätään teemahaastatteluilla. Sitä varten haetaan haastateltaviksi Hämeenlinnan peruspalveluiden työntekijöitä yksiköistä, jotka ovat jollain tavalla mukana uuden toimintamallin luomisessa.

Haastattelut on tarkoitus suorittaa Zoomin, Teamsin. tms. verkkokokoussovelluksen avulla. Tutkimukseen osallistuvien työntekijöiden haastattelut tallennetaan asianmukaisesti litterointia varten. Taustatietoja varten kysytään ammattinimikkeitä ja työkokemusta. Muutoin haastattelussa selvitetään subjektiivisia ajatuksia ja kokemuksia väkivaltatyöhön liittyen. Opinnäytetyössä tietoja käsitellään siten, että haastattelujen taustatietoja, ajatuksia sekä kokemuksia ei voi yhdistää keskenään toisiinsa. Haastateltavat tuodaan työssä esille esim. ”haastateltava1”, jotta ne eivät ole suoraan tunnistettavissa.

Haastatteluaineistoa käsittelee pelkästään opinnäytetyöntekijät ja tarvittaessa sitä tarkastelee opinnäytetyöohjaajamme lehtori Kari Eklund. Aineistosta ei kerätä rekisteriä, ja kaikki haastattelumateriaali hävitetään viimeistään neljän viikon kuluttua opinnäytetyön arvioimisesta.

Haastattelu on täysin vapaaehtoista, ja haastateltava voi kieltäytyä tai perua osallistumisensa haastattelun aikana tai sen jälkeen. Tutkimukseen suostumiseen annetaan vastaus sähköpostilla. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan internetissä sen valmistumisen jälkeen.

Pyydämme lupaa haastatella teitä, ja voitte antaa siihen luvan vastaamalla sähköpostiimme.

Kiitos,

Ystävällisin terveisin

Jenni Kainulainen

jenni.kainulainen@student.laurea.fi

Venla Heikkilä

venla.heikkila@student.laurea.fi

Liite 3: Teemahaastattelu runko

TEEMAHAASTATTELU:

Taustatiedot:

- Mikä on peruskoulutuksesi?
- Minkälaista osaamista/kokemusta/koulutusta sinulla on väkivaltatyöstä?
- Mitä tiedät oman kaupungin tukipalveluista liittyen väkivaltatyöhön?

Väkivallan tunnistaminen

- Minkälaista osaamista väkivallan tunnistaminen vaatii työntekijältä?
- Minkälaisia väkivallan muotoja asiakkaiden kohdalla on esiintynyt?
- Miten työntekijänä tunnistat niitä, minkälaisia käytäntöjä/toimintatapoja tunnistamiseen on?
- Kysytkö jokaiselta asiakkaalta suoraan lähisuhdeväkivallasta?

Lähisuhdeväkivallan puheeksiotto asiakkaan kanssa

- Miten koet puheeksioton asiakkaan kanssa? (helppoa, vaikeaa?)
- Mitä haasteita puheeksiottoon liittyy? (asiakkaiden reaktiot, omat reaktiot, läheiset, väkivallan tekijä, väkivallan uhri)
- Miten tilanne on edennyt puheeksioton jälkeen? Ohjaus eteenpäin, minne? Tilanteen seuranta?

Verkostoyhteistyö

- Millaisia toimintatapoja/käytäntöjä on nyt?
- Mitä haasteita verkostoyhteistyössä voi olla?
- Mikä merkitys yhteistyöllä on?
- Koetko olevan jotain asioita, joita pitäisi kehittää?
- Mitä odotuksia sinulla on yhteistyön suhteen lähisuhteiden väkivaltatyöntekijän kanssa ?

Toiveita ja näkemyksiä väkivaltatyön kehittämiseen

- Mitä toivoisit kehitettävän?
- Kaipaanko lisäkoulutusta väkivaltatyön tueksi? millaista?
- Onko jokin asia, mikä ei tällä hetkellä väkivaltatyössä toimi?
- Mikä asia väkivaltatyössä toimii tällä hetkellä hyvin?